Калядкі ☞ 3

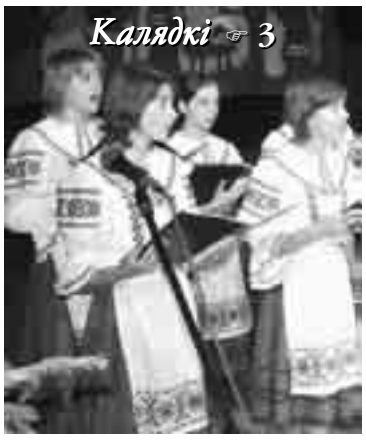

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

САКРАТ ЯНОВІЧ ☞ 8

http://niva.iig.pl

redakcja@niva.iig.pl

№ 4 (2593) Год LI Беласток, 22 студзеня 2006 г. Цана 2,00 зл.

— Праз тры гады Паўлік будзе вадзіць Шымка ў прадшколле, — смяецца Іаанна Кулакоўская. Пакуль Шымак на руках у мамы і туліцца да яе грудзей. Яму шэсць месяцаў, браціку — тры. Паўлік першы год у садку. Іх тата — спадар Марк, выступае ў спектаклі „Калядоўшчыкі" і на сцэне ён таксама „бацька". У садку ўжо такая традыцыя, што ролю „гаспадара" чамусьці іграюць юрысты (раней спецыялізаваўся ў ёй юрысконсульт Пеця Юшчук).

— Я ад пачатку жыцця размаўляю па-беларуску, — кажа спадарыня Іаанна, эканамістка, ураджэнка Ласінкі. У прадшколлі цэніць сямейную атмасферу.

— Дзеці знаёмяцца з роднай мовай, з абрадамі нашых продкаў.

Марк Кулакоўскі, беластачанін, стаў свядомым беларусам дзякуючы БАСу. Раней прыслухоўваўся як размаўляюць між сабой бацькі, дзед з бабай. Здзіўляўся, калі дарослыя гаманілі па-свойму, а да яго звярталіся толькі па-польску. Адчуваў тады адчужанасць, нейкую ігру.

— Вашы дзеці будуць беларусамі?

— А як іначай? — здзіўляецца спадар Марк. І дадае: — Я сам не меў такой магчымасці, таму рады, што ёсць шанц паслаць сына ў такі садок. Прывозім яго з другога канца горада, але гэта не праблема.

— Як трэба, то трэба!

Тамара і Пятро Кірылюкі прывозяць дачушку Нюту з Супраслі. Раней у садок хадзіў іх сын Ігар, зараз вучань польска-беларускага класа ў „чацвёрцы". Уся тройка выступала ў прадшкольных абрадавых спектаклях. Спадарыня Тамара вышывала таксама ўборы, у якіх зараз выступаюць дзеткі і іх бацькі. Мае субяседнікі таксама людзі з вышэйшай адукацыяй. Тамара — бібліятэкарка (родам з Рэпіск), Пятро — інжынер (беластачанін з беларуска-літоўскай сям'і).

— Чаму вы паслалі дзяцей у беларускі садок?

— Гэта натуральная справа, — кажа Пятро, — у хаце мы размаўляем па-беларуску.

Праз хвіліну дадае:

— Калі я хадзіў у школу, быў адзіным праваслаўным, а тут усе свае сярод сваіх.

Анна Цішук, працаўнік банка (на сцэне „гаспадыня") выступае з сынком Якубам. Старэйшы сынок Міколка ўжо пайшоў у „чацвёрку" і там вывучае беларускую мову. Аня родам з Гарадка, з Адамікаў.

— Беларускую мову ведаю з хаты, — адзначае, — бо ў час, калі я хадзіла ў пачатковую школу, там не вучылі беларускай мове. Можа таму я заўсёды хацела вывучыць літаратурную мову!

— Ці гэта не дзякуючы вам дзеці пайшлі ў садок?

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Спектакль у прадшколлі: Марк Кулакоўскі, Славамір Якімюк, Данута Тымашэвіч

А як іначай?..

— Не, — пярэчыць, — мой муж таксама свядомы беларус.

Артур Цішук стаў беларусам дзякуючы сустрэчы з Лёнікам Тарасэвічам і рок-гурту „Брага", у якім выступаў. Зараз Цішукі ў хаце размаўляюць па-беларуску і па-польску.

— Мае свёкры, — кажа Аня, — захоплены, калі нашы хлопцы размаўляюць па-беларуску. А, знаеце, яны ведаюць толькі беларускія вершы і песні. І яшчэ пахвалюся! — і спадарыня Цішук успамінае, як аднойчы іх Міколка навучыў беларускіх вершыкаў сваю сяброўку з Гарадка. Тая прыйшла з прадшколля і стала вучыць сваіх сяброў.

— Julka, a skąd ty to znasz? — пыталіся пасля ўсе ў Гарадку малую.

— Od mojego chłopaka z Białegostoku!

Вядома, пасля ўнукам найбольш ганарыліся бацькі Ані, свядомыя беларусы.

Большасць бацькоў з прадшколля размаўляе зараз па-польску. Таксама і дзеці. Атмасфера мяняецца, беларускасць часам напамінае „дэкаратыўную кветку".

— Апошнім часам сталі прыходзіць да нас дзеці з цалкам польскамоўных сем'яў, — адзначае спадарыня Цішук, — яны пераважаюць. Таму патрэбная тут моцная беларуская лінія. Каб не затраціць гэтай спецыфікі.

— Спектаклі гэта файная справа, тут гуртуюцца бацькі. Пасля амаль усе пасылаюць дзяцей у беларускі клас, — адзначаюць спадарства Карнілюкі. — Аднак гэтага мала, мы лічым што і рэлігія павінна быць па-беларуску.

Усе мае субяседнікі цэняць атмасферу садка і ангажаванасць настаўніц, хоць усе яны згодны, што найважнейшы — дом.

Ганна Кандрацюк

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Выбары ☞ 2

Віктар Сазонаў

Беларускія выбары кардынальна адрозніваюцца ад таго, да чаго прывыклі жыхары заходніх краінаў. Ніякай перадвыбарчай мітусні, ніякіх рэкламных роликаў палітычных партый па тэлебачанні, ніякіх штодзённых тлумачэнняў што і як, ніякай навязлівай інфармацыі... Тая інфармацыя, якую дае дзяржаўнае тэлебачанне, больш падобная да ваенных кароткіх зводак, калі войска церпіць паразу...

Дрэва і цень ☞ 2

Ежы Плютовіч

Сучаснасць, асабліва сучаснасць еўрапейскага тыпу, заходняга, выклікае знеахвочанне. Захад явіцца кодлам распусты і вытанчанасці, цывілізацыяй распаду, дэкадансу. Кружаць сярод нас рознай масці антыглабалісты ці іншыя ісламісты, заклікаюць да крывавага перавароту; без аглядкі на тое, што гнеў люду можа абярнуцца таксама супраць іх...

У Парцаве ☞ 4

Аляксандр Вярбіцкі

Спачатку нас пра той гандаль нашай зямлёй не паведамлялі, але пасля, як нашы хлопцы сталі гэтай справай цікавіцца, то пачалі нас паведамляць; нават працаўнік агенцтва сам прывозіў у Парцава аб'явы. Тую нашу зямлю абрабляюць галоўным чынам нейкія нетутэйшыя, прыязджаюць здалёк. З нашых гаспадароў толькі двум удалося ўзяць у арэнду пятнаццаць гектараў...

У Ласінцы ☞ 5

Аляксей Мароз

У Ласінцы найбольш пенсіянераў. Хаця многія ўжо ў пажылым узросце, стараюцца захаваць парадак у хатах і на панадворках. Малодшыя пенсіянеры дапамагаюць дзецям у сельскагаспадарчых працах. Многія старажылы цяжка працавалі ў маладосці, каб адбудаваць спаленыя ў час вайны гаспадаркі...

Пачаткі „Нівы" ☞ 9

Г. Валкавыцкі: Калі стварыўся арганізацыйны камітэт літаратурнага з'езда, была ўжо даволі моцная група аўтараў, якія сур'ёзна ставіліся да сваёй творчасці. Гэта перш за ўсё Яша Бурш, Уладзімір Гайдук, Янка Дубіцкі, Мацей Канапацкі, Пятро Ластаўка, Дзмітры Шатыловіч, Віктар Швед, Сакрат Яновіч...

„Ніва" віншуе Лявона Тарасэвіча з атрыманнем „Залатых ключоў" „Кур'ера паранняга" ў галіне культуры.

9 770546 196000

„Не", „так" і абы-як

„Добры вечар! Я сябра ініцыятыўнай групы па зборы подпісаў. Калі ласка, падтрымайце нашага кандыдата".

Гэтыя словы зараз гучаць у кожным горадзе і мястэчку Беларусі. Распачалася кампанія па зборы подпісаў за рэгістрацыю кандыдатаў для ўдзелу ў маючых адбыцца 19 сакавіка прэзідэнцкіх выбарах. У Беларусі ёсць толькі адзін шлях стаць кандыдатам у прэзідэнты Рэспублікі Беларусь — яго ініцыятыўная група павінна набраць не менш ста тысяч подпісаў. Маладыя, сталыя і сярэдняга ўзросту людзі днём стаяць у пікетах, а вечарам ходзяць па кватэрах, збіраючы подпісы за свайго прэтэндэнта.

— А навошта вы ходзіце і турбуеце людзей са сваімі подпісамі? — пытаецца знерваваная жанчына. — Вось прыйдзе дзень галасавання, тады хай людзі ідуць і прагаласуюць за каго хочуць. А навошта вы заранёў ходзіце з вашымі лістамі?

Жанчына не ведае, што каб патрапіць у той спіс, які будзе прадстаўлены выбаршчыкам у дзень выбараў, спачатку трэба сабраць неабходную колькасць подпісаў. І не ведае невыпадкова. Беларускія выбары кардынальна адрозніваюцца ад таго, да чаго прывыклі жыхары заходніх краінаў. Ніякай перадвыбарчай мітусні, ніякіх рэкламных ролікаў палітычных партый па тэлебачанні, ніякіх штодзённых тлумачэнняў што і як, ніякай навязлівай інфармацыі... Тая інфармацыя, якую дае дзяржаўнае тэлебачанне, больш падобная да ваенных кароткіх зводак, калі войска церпіць паразу.

— Як паведамілі ў выбарчым штабе Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі, за яго кандыдатуру ўжо сабрана пяцьдзесят тысяч подпісаў, — даводзіць дыктар беларускага тэлебачання. — Трыццаць тысяч сабрана за лідэра Ліберальна-дэмакратычнай партыі Сяргея Гайдукевіча. У штабе Зянона Пазьняка лічбу сабраных подпісаў паведаміць адмовіліся. Ініцыятыўныя групы іншых кандыдатаў таксама сваіх звестак не далі.

Прозвішчаў гэтых іншых кандыдатаў не называюць. І сапраўды, навошта. Чалавек наўрад ці будзе галасаваць за таго, чыё прозвішча ўпершыню прачытае толькі ў выбарчым бюлетэні. А рабіць дадатковую ступень ведамасці для гэтых прэтэндэнтаў, агучыўшы іх прозвішчы, беларускае тэлебачанне не збіраецца.

— А хто ён такі, ваш кандыдат, — пытаецца ў зборшчыка подпісаў маладая жанчына. — Я яго не ведаю, таму і падпісвацца не буду.

— Я б падпісаўся, але ў мяне прынцып, — стараецца схлусіць мужчына сярэдняга ўзросту, — нікому і ніколі не даваць сваіх пашпартных даных.

— А што, выбары абвешчаныя? — здзіўляецца малады чалавек. — Першы раз чую.

Але большасць людзей ахвотна падпісваецца. Стараюцца распытаць у зборшчыка подпісаў пра сітуацыю ўвогуле, пра прэтэндэнтаў, пра шанцы на перамогу. Ужо нават зборшчыкі подпісаў заранёў ведаюць, у якой кватэры людзі падпішуцца, а дзе не. Калі гаспадар доўга глядзіць у дзвярное вочка, а пасля праз зачыненыя дзверы доўга пытаецца хто і чаго да яго завітаў, подпісу не атрымаеш, нават калі дзверы ўсё ж адчыняць. Калі ж за дзвярамі пачуеш спрэчку хатніх жыхароў, каму трэба адчыняць дзверы, то хутчэй за ўсё атрымаеш подпіс толькі таго, хто адчыніў. Калі дзверы адчыняе сын або дачка гаспадара — падпішуцца і бацька, і маці, і цешча, і ўсе, хто там жыве.

Увогуле, беларусы па гэтаму пытанню падзяліліся на тры катэгорыі. Адны цвёрда адмаўляюцца падпісвацца нічога не тлумачачы, або прыдумваючы розныя версіі свайго нежадання. Другая група людзей, самая вялікая, падпісваюцца. Хтосьці з жаданнем, а іншыя проста не могуць адмовіць просьбе зборшчыка подпісаў. Трэцяя група, гэта людзі, якім усё адно, як яны кажуць. Гэтая група самая цікавая. Сярод гэтых людзей нама ідэйных ворагаў апазіцыйным кандыдатам. Яны нават глядзяць на сяброў ініцыятыўнай групы з павагай і захапленнем, але ніколі не дадуць свой подпіс. А раптам з-за гэтага ўзнікнуць якія-небудзь непрыемнасці. Навошта рызыкаваць. Лепей адсядзецца. Але не хочуць прызнацца нават самім сабе, што чагосьці баяцца, і тлумачаць, што ім усё адно, хто будзе прэзідэнтам. І што ставяцца яны да гэтых выбараў абы-як. Сябры ініцыятыўнай групы адказваюць ім узаемнасцю. Лепш пагаварыць з суседам.

— А-а-а, — весела вітаецца сусед. — Я абавязкова падпішуся. Толькі нічога ў вас не атрымаецца. Вядома і так хто будзе прэзідэнтам.

Віктар Сазонаў (Гродна)

Дрэва і цень

Здараецца, што адчуваем аж да болю тое, што пачатак новага года ўводзіць нас у прарочы настрой, што часта спалучаецца з нараджаннем у нас утапічных ідэй, якія датычаць заадно і нас у свеце, як і лёсу нашага, страшэннага і гожага зямнога шара.

Утопіі можна агулам падзяліць на тыя, што адносяцца да мінулага часу, але таксама і да сённяшняга дня, і да будучыні. Дарэчы, няважныя тут падзелы, якіх наш бедны розум можа прыдумаць безліч!

Калі прыгнечаныя, пагружаныя ў роспачы і трывозе шукаем існуючых пад небам шчасных краін, адлеглых ад нашых тут і цяпер бытуючых айчын, звяртаем зрок ды вушы, напрыклад, на малочныя рэкі з кісельнымі берагамі Амерыкі, а можа і на Кубу Фідэля Кастра ці на Беларусь добрага бацькі Лукашэнкі.

Калі тужым па страчаных суладдзі і гармоніі, па лагодных астравах залатога веку, тамака, у далёкім мінулым, не памятаем, што ўжо Адам і Ева былі прагнаныя з эдэма, паколькі злоўжылі перададзеным ім Богам розумам. Марым, вось, аб вяртанні перапоўненай дабрабытам Польшчы генсакратара Эдварда Герка; а нават Расіі Восіпа Сталіна, калі хлеб і гарэлка былі неверагодна танныя, бо чаго ж больш чалавеку да шчасця трэба. А нават марым аб насычанай сакрумам эпосе Сярэднявечча, цывілізацыі святой гармоніі.

Жывуць сярод нас тыя, каму светлая будучыня явіцца як новая, трывалая супольнасць, грамадства спалучанае моцнай ідэяй, кіраванае разумнай элітай. Супольная ідэя мае быць мэтай і адначасова найвышэйшай, першараднай каштоўнасцю. Сучаснасць, асабліва сучаснасць еўрапейскага тыпу, заходняга, выклікае знеахвочанне. Захад явіцца кодлам распусты і вытанчанасці, цывілізацыяй распаду, дэкадансу. Кружаць сярод нас рознай масці антыглабалісты ці іншыя ісламісты, заклікаюць да крывавага перавароту; без аглядкі на тое, што гнеў люду можа абярнуцца таксама супраць іх; падобна як стала ў Францыі XVIII ст. ці ў Расіі цара Мікалая II, дзе, перш за ўсё, зніштожылі субтыльных арыстакратаў духа. Здараецца, вось, дух супольнасці не ў змозе пагадзіцца з духам свабоды. З'ява, на маю думку, досыць простая, калі не прасцяцкая. Вось кожнаму з нас наканавана жыццё ў супольнасці, але любім таксама адасобіцца ў высокай вежы самоты. Найчасцей той самы чалавек любіць бытаванне ў калектыве, каб праз момант захацець пабыць у адзіноце. Тое, што з'яўляецца рэальнай, гістарычнай неабходнасцю, бывае таксама ўзвышаным, трактуецца як каштоўнасць сама ў сабе.

Схільнасць да утапічнага думання — справа абсалютна чалавечная, фактам таксама ёсць тое, што не адна з немагчымых ідэй рэалізавалася з поспехам і карысцю для грамадства. Закліку трымацца цвёрдага, зямнога грунту, не выхіляцца па-за круг штодзённасці, па-за звычайнае сямейнае жыццё ці кола калег, здаецца, наканаваны правал. Агромністыя, глабальныя ўявы ўсё выклікаюць наша захапленне, даводзяць да хутчэйшага сэрцабіцця. Усё ж, гнеў на Бога за існаванне зямнога болю, зла, несправядлівасці, крыўды, бедаў усялякіх ды катастроф — дарэмны. Калі б Бог захацеў завесці на Зямлі паўсюдны лад, дабро, прыгажосць ды праўду, Зямля мусіла б стаць ідэальным, дасканалым шарам, пазбаўленым прысутнасці чалавека. А ім не з'яўляецца.

„З пракрыўленага дрэва чалавецтва не ўдасца выцясаць нічога простага" — напамінаў мудрэц з Кёнігсберга Іманул Кант.

Ды, усё ж, кусае нас ад нутра схільнасць да ідэалу, да паэзіі.

Ежы Плютовіч

Фота АЛЯКСАНДРА ВЯРБІЦКАГА

Вачыма еўрапейца

Перамены

Апошнімі днямі на Падляшшы адбылася змена варты на ключавых пасадах. Дзень да свайго прыезду ў Беласток прэм'ер Казімеж Марцінкевіч назначыў новага ваяводу. Ад часу стварэння ўрада ПіС той абавязак выконваў віцэ-ваявода ад СЛД Ежы Паўяновіч; ваявода Марэк Сташалінскі раней стаў дэпутатам ад СЛД. Перад самым адыходам разам з прэс-інфарматарам Анджэем Ярошам Ежы Паўяновіч падрыхтоўваў яшчэ візіт прэм'ера Марцінкевіча і, што адчувалася, далікатна кажучы, без асаблівага запалу. Так, вось, шмат журналістаў, незалежна ад заяў, не было акрэдытаваных (таксама і ад „Нівы"), вынікам чаго былі непаразуменні з функцыянерамі Бюро аховы ўрада. У час сустрэчы з прэм'ерам у Беластоцкім універсітэце не было вядома, хто можа ў ёй удзельнічаць, ці толькі журналісты. Між іншым таму, што не быў запрошаны якраз на гэтую сустрэчу, то і на ўсе сустрэчы крыўдліва не прыйшоў падляшскі маршалак Януш Кшыжэўскі (СЛД). Казалі, што на сустрэчы м.інш. з муніцыпальнымі чыноўнікамі ў палацы Браніцкіх маршалак не паявіўся, хоць якраз на яе атрымаў запрашэнне, бо не прадбачвалася на ёй ягонае выступленне, так як і правых валадароў: віцэ-маршалка Сената Кшыштафа Путры, новага ваяводы Яна Дабжынскага, прэзідэнта Беластока Рышарда Тура.

Вернемся да перамен. Незалежна ад адмоўнай кансультацыі назалежных экспертаў з Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі, прэм'ер назначыў на пасаду ваяводы якраз Яна Дабжынскага, дагэтуль беластоцкага раднага. Праславіўся ён адмоўным стаўленнем да гарадскога „дэптака" („гэта адна вялікая піўнуха"), ідэі пабудовы аэрапорта на Крыўлянах ці арганізацыі ў Беластоку рэферэндуму наконт пабудовы гіпермаркетаў. Некалькі дзён пасля аказалася, што іншы кандыдат на ваяводу ад ПіС, таксама адмоўна ацэнены камісіяй МУСіА, беластоцкі радны Дарыюш Пянткоўскі стаў віцэ-ваяводам. Ян Дабжынскі, гэта давераны чалавек міністра сельскай гаспадаркі, былога дэпутата, сенатара і прэзідэнта Беластока Кшыштафа Юргеля ды віцэ-маршалка Сената Кшыштафа Путры, былога ваяводскага раднага і старшыні камунальнай суполкі „Лех", шэфа мясцовых структур Права і справядлівасці. Дарэчы, гэтак і з падляшскай раднай Альжбетай Каўфман-Сушко, якая стала шэфам Агенцтва мадэрнізацыі і рэструктурызацыі сельскай гаспадаркі, а з рэгіёна яшчэ і Ярославам Зялінскім, цяпер віцэ-міністрам адукацыі і навукі. Неадкладна пасля назначэння ваяводы Дабжынскі пералічыў яшчэ прозвішча прэс-інфарматара. Гэтыя абавязкі даручыў, здаецца, дынамічнаму, 23-гадоваму Адаму Дэмбскаму, студэнту сацыялогіі Беластоцкага універсітэта. Як ужо „Ніва" пісала, прэм'ер у Беластоку назначыў дарадчыка па справах Усходняй сцяны, беластачаніна Веслава Каменскага, працаўніка Падляшскага фонду рэгіянальнага развіцця.

— Асноўная болька нашага рэгіёна — адсталасць транспартнай інфраструктуры. Другая праблема — развіццё прадпрымальніцтва, новаўвядзенні ў ім, — гаварыў ваявода пасля намінацыі.

Што ж. Усюды і заўсёды чарговая ўлада мае права на прызначанне на пасады сваіх людзей. Каб адно такія перамены служылі развіццю краіны і рэгіёна! Каб маглі мы дачакацца дабрабыту і дэмакратыі на такім узроўні, як хаця б у Нарвегіі, дзе парламент апошнім часам законна гарантаваў каровам права на начны адпачынак, да таго на матрацах. Кажуць, у такіх умовах каровы лепш жуюць жвачку і больш малочныя. Таму я пра гэта, бо ж Падляшша на малацэ трымаецца.

Мацей Халадоўскі

Славілі Хрыстовае Нараджэнне

У гэтым годзе Дэканальны інстытут праваслаўнай культуры ў Гайнаўцы і Аб'яднанне „Любіцелі царкоўнай музыкі", якія з'яўляюцца галоўнымі арганізатарамі Фестывалю „Гайнаўскія сустрэчы з праваслаўнай калядкай", пашырылі сваю прапанову для жыхароў Гайнаўшчыны. Побач конкурснай прэзентацыі калядак наладзілі выстаўку гвяздаў і арганізавалі даклады пра традыцыі і абрады, якія спадарожнічаюць Раджаству Хрыстоваму. У час мерапрыемства, якое праходзіла з 11 па 15 студзеня, перад публікай калядавала 29 дзіцячых і маладзёжных калектываў, у якіх выступіла звыш 600 чалавек.

У 1998-2002 гадах агляд праваслаўных калядак праводзіўся ў Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы, а ініцыятарамі мерапрыемства былі дырэктар школы Яўген Сачко і тагачасны старшыня Гайнаўскага аддзела БГКТ Міхал Голуб. Спачатку ў калядаванні прымалі ўдзел дзеткі і моладзь з Гайнаўкі, а пасля далучыліся да іх вучні з іншых мясцовасцей. Сустрэчы з праваслаўнай калядкай завяршаліся святочным канцэртам у Гайнаўскім доме культуры, а з 2003 года ўсё мерапрыемства праводзіцца на сцэне дома культуры.

Выстаўка, даклады і газета

Мерапрыемства пачалося з адкрыцця выстаўкі гвяздаў і народнай вопраткі ў Музеі і асяродку беларускай культуры ў Гайнаўцы. Даклады ў ГДК пачаліся з выступлення Дарафея Фіёніка і яго сястры Анны, якія праспявалі віншавальныя калядкі, што выконваліся на Бельшчыне для нованароджанага дзіцяці і маладажонаў. Дарафей Фіёнік выступіў з дакладам на беларускай мове пра народныя віншавальныя калядкі з наваколля Бельска-Падляшскага. Паводле дакладчыка, некаторыя з іх захаваліся ажно з сярэдневякоўя, а многа іншых паўстала ў XVI стагоддзі, калі на старабеларускую мову вялікі ўплыў мела польская мова.

— Віншавальныя калядкі не належаць да паралітургічнай творчасці, але былі неадлучным атрыбутам Раджаства Хрыстовага. Добра было б іх захаваць на вёсках, дзе людзі ведаюць пра сямейнае жыццё сваіх суседзяў, — сказаў Дарафей Фіёнік. — У гарадах жыццё становіцца больш ананімным і таму цяжка было б там вярнуцца да традыцый віншавальных калядак. Зараз дзеткі, якія калядуюць у гарадах, не ўмеюць нават заказаць калядак і сказаць пару пажадальных слоў пасля іх выканання.

Гайнавяне ў час дакладаў мелі нагоду даведацца пра калядкі, да якіх музыку стваралі кампазітары царкоўнай музыкі і пачуць пра традыцыі, якія спадарожнічаюць Нараджэнню Хрыстоваму ў рымска-каталіцкім касцёле. Госці маглі дакладней пазнаёміцца з праваслаўнымі традыцыямі калядавання, чытаючы багата праілюстраваную фестывальную газету. Прэзентуюцца ў ёй гістарычныя матэрыялы, мастацкія творы і калядкі.

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Хор „Рамонак", што выступаў ад імя Нарваўскага асяродка культуры, атрымаў узнагароду за ўзорнае выкананне калядак

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Дзеткі Прадшколля н-р 1 выканалі калядкі адважна і меладычна

Удалыя выступленні

Конкурсны агляд праводзіўся ў катэгорыях залежных, у агульным, ад узросту каляднікаў і пачаўся з выступлення наймалодшых. Гайнаўскія дашкольнікі віталіся і развіталіся з публікай вясковымі прымаўкамі. Святочна апранутыя дзеткі сачылі за гвяздай, якую ўносілі на сцэну апекуны або бацькі малечаў. Горача апладзіравалі ім сямейнікі, якія разам з настаўніцамі яшчэ да мерапрыемства знаёмілі іх з традыцыямі свята Божага Нараджэння. Наймалодшыя каляднікі спявалі старыя калядкі, вядомыя ў мінулых стагоддзях, якія перадаваліся продкамі з пакалення ў пакаленне.

Больш разнародныя калядкі спявалі вучні падставовых школ і гімназій, якіх да мерапрыемства рыхтавалі настаўнікі Божага закону і музыкі. У падрыхтоўку калядуючых груп да выступлення на сцэне ангажаваліся таксама царкоўныя дырыжоры. Сярод прэзентаваных твораў былі калядкі, якія выконваліся на літаратурнай беларускай мове, але вялікую колькасць састаўлялі творы з адметнасцямі ўзятымі з мясцовых гаворак.

Высокі ўзровень спеву прэзентавалі старэйшыя вучні. Калядкі ў іх выкананні вылучаліся меладычнасцю. У катэгорыі іншых маладзёжных калядуючых калектываў калядкі спявалі вучні, якія займаюцца ў гмінных асяродках культуры. Моладзь з царкоўных хораў паказала мастацтва спеву, характэрнае для царкоўнай музыкі. Сярод апошніх катэгорый вельмі добрай тэхнікай спеву вылучаліся хор „Рамонак" з Ласінкі (выступаў ад імя Нарваўскага асяродка культуры) і калектыў „Знічка" Гайнаўскага белліцэя.

— Добра выконвалі калядкі калектывы, з якімі працуюць людзі з музычнай адукацыяй. Яны звяртаюць увагу на эмісію голасу, каб выкананне калядак было правільным. У многіх нашых школах для спявання адводзіцца мала ўвагі і таму трэба расспяваць нашых дзетак і моладзь. Сустрэчы з праваслаўнай калядкай з'яўляюцца добрай для гэтага нагодай, — сказаў старшыня конкурснай камісіі, айцец Іаан Раманчук. — Ацэньваючы выступленне калектываў, мы звяртаем увагу на ўсебаковую прэзентацыю дзетак і моладзі на сцэне. Добра, што вучні выступаюць у адметных уборах, выходзяць з гвяздамі, свечкамі, а нават іконай Хрыстовага Нараджэння.

За ўдалае выступленне пахваліў каляднікаў епіскап Гайнаўскі Міран і прапанаваў у час наступных святаў больш актыўна калядаваць, наведваючы жыхароў сваіх мясцовасцей.

— Мы калядавалі ў сваёй вёсцы, каб падтрымаць традыцыю і сабраць крыху грошай на дзейнасць нашага хору, — заявіла Паўліна Пашко з Ласінкі. — Людзі вельмі добра ўспрымаюць наша калядаванне і здараецца, што хочуць, каб мы праспявалі некалькі калядак.

— Выступаючы з калядкамі ў час аглядаў, маем нагоду паказацца з нашым рэпертуарам перад шырэйшай публікай, — гаварыла сяброўка Паўліны, Анна Дудзіч.

Усе калектывы атрымалі падарункі, якія прыдбалі, між іншым, гайнаўскія праваслаўныя вернікі. Найлепшым выканаўцам у час гала-канцэрта ўручылі ўзнагароды. Пасля прэзентацыі выбраных калядак конкурснымі лаўрэатамі, перад публікай выступіў дзіцяча-маладзёжны калектыў „Усмешка" з Пружан, які паказаў сцэнку „Пружанскія каляднікі".

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Вучні Гайнаўскай белгімназіі пад кіраўніцтвам Бажэны Ляўчук

Пераможцамі сярод дашкольнікаў сталі дзеткі з Дзіцячага садка н-р 1 у Гайнаўцы (II месца — ДС н-р 3; III месца — ДС н-р 5). Першае месца з ліку падставовых школ занялі вучні Падставовай школы ў Арэшкаве (II месца — Комплекс школ н-р 1 і Комплекс школ н-р 2, III месца — Падставовая школа ў Новым Корніне). У групе гімназістаў перамаглі вучні Гімназіі з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы, а першае месца сярод сярэдніх школ заняў калектыў „Знічка" Гайнаўскага белліцэя. У катэгорыі іншых калектываў найвышэй ацэнены быў хор „Рамонак" з Ласінкі, а сярод прыхадскіх дзіцячых і маладзёжных хораў першыя раўнапраўныя месцы занялі дзявочы хор Праваслаўнага прыхода Маці Божай Міралюбівай у Чаромсе і хор Праваслаўнага прыхода св. Іаана Хрысціцеля ў Гайнаўцы.

Аляксей Мароз

Бялкі

Вёска Бялкі, што ў Нарваўскай гміне, пры санацыі налічвала 97 дамоў і столькі ж сялянскіх гаспадарак, а розных угоддзяў з лесам было пад 950 гектараў. Уся зямля была ў цераспалосіцы, але поўнасцю апрацоўвалася, нідзе не было аблагоў. Падчас нямецкай акупацыі многа моладзі вывезлі ў Нямеччыну на прымусовыя работы. Пяць асоб не вярнулася дамоў (адна жанчына і чатырох мужчын). Пасля вызвалення ў 1944 годзе 19 сем'яў выехала на гэтак званы „лёгкі хлеб" у СССР на пастаяннае жыхарства. Некаторыя сем'і, хоць спачатку былі запісаліся на выезд, адмовіліся, не захацелі выязджаць. Некалькі сем'яў, купіўшы пляцы ў Беластоку, пабудаваліся і пасяліліся туды на пастаяннае жыллё, пакідаючы свае гаспадаркі дзяржаве.

Цяпер у вёсцы 51 хата з гаспадарскімі будынкамі, з таго зімою пустуе 21 хата, а ў 30 хатах пражывае 65 асоб, пераважна пенсіянераў. Двое дзетак даязджае на аўтобусе ў Гмінную школу ў Нарве. Зямлі цяпер абрабляецца 1/5 частка, а астатняя перададзеная Надляснiцтву Жэдня і аблесена. Цяпер вёску Бялкі з трох бакоў акаляе малады лес і ўлетку тут вельмі чыстае паветра. Прыкладных гаспадароў, якія б развівалі сельскую гаспадарку, няма. А тыя, на каго бацькі перадалі гаспадарку за пенсію, асталіся старэйшымі кавалерамі і пакуль яшчэ бацькі жывуць і дапамагаюць, то зямля неяк апрацоўваецца. На жаль, такіх вёсак як Бялкі, ёсць многа на Усходняй сцяне.

Мікалай Лук'янюк

Ад дзядзькі Захара

У першым сёлетнім нумары „Нівы" Мікалай Лук'янюк закрануў праблему ўшанавання памяці нашага земляка мітрапаліта Васілія. Гэта шчырая праўда і вялікі сорам для ўсіх, каго ён вучыў. Несумненна, свяшчэннікі моляцца за ўпакой ягонай душы, але мне хацелася б, каб ушанаваць ягоную асобу ў больш матэрыяльны спосаб, бачны і заўважальны ўсяму народу.

Слава Мікалаю Лук'янюку за тое, што ўзняў ён гэтую праблему. Можа хто-небудзь задумаецца над гэтым.

* * *

У апошнім мінулагоднім нумары „Нівы" Мікалай Панфілюк пісаў аб справах, якімі не пахвалішся. Гэта шчырая праўда! І ў Міхалове няма ў школах беларускай мовы. Няма каму вучыць, ці вучыць не хочуць нашы настаўнікі, бо ж беларускіх дзяцей многа.

Аўтар закрануў таксама справу царкоўных службаў на польскай мове. Відаць, хутка і ў Юшкавым Грудзе бацюшка замест „Многая лета" будзе спяваць „Сто лят", бо ён таксама адобрыў увядзенне польскай мовы ў царкву. Ну што ж, прыйдзецца тады гаварыць „Нехай бэндзе пахвалёны", замест „Слава Госпаду".

Дзядзька Захар

Беззямельнае Парцава

Фота АЛЯКСАНДРА ВЯРБІЦКАГА

Дзмітры Артэмюк

Дзмітры АРТЭМЮК працуе солтысам Парцава, што ў Бельскай гміне, ужо трыццаць сёмы год; абралі яго на гэтую пасаду ў 1969 годзе.

Калі я стаў солтысам, расказвае, сталі ў нас камасацыю праводзіць. Прыехалі геадэзісты, запатрабавалі ў дапамогу шасцёра людзей, фурманку па полі іх развозіць, палікі межы абазначаць. Тады ў нашай вёсцы было многа задоўжаных сялян, асабліва за ранейшыя абавязковыя пастаўкі. Усе тыя задоўжанасці фінаддзел пералічыў на гектары і нашым вяскоўцам забралі за гэта каля шасцісот гектараў найлепшай зямлі, ад Бельска. Аддалі тую зямлю пад пэгеэр, а калі пэгеэр разваліўся, тую зямлю сталі разбіраць фермеры.

Спачатку нас пра той гандаль нашай зямлёй не паведамлялі, але пасля, як нашы хлопцы сталі гэтай справай цікавіцца, то пачалі нас паведамляць; нават працаўнік агенцтва сам прывозіў у Парцава аб'явы. Тую нашу зямлю абрабляюць галоўным чынам нейкія нетутэйшыя, прыязджаюць здалёк. З нашых гаспадароў толькі двум удалося ўзяць у арэнду пятнаццаць гектараў. І яшчэ каля вёскі асталося каля дваццаці гектараў, але няма як іх нашым узяць, ёсць „лепшыя", што хочуць узбуйніць сваю гаспадарку.

У Парцаве мала канкрэтных земляробаў, мо толькі з пецярых гаспадароў трымае кароў. У аднаго з іх каля дзесяці дойных, ён мае бак. Іншыя, што па пяць-шэсць штук маюць, здаюць малако ў прыёмны пункт, адкуль тую сыравіну забірае Гайнаўка. Коней у нас няма, агратурызмам ніхто не займаецца. Адзін наш вясковец ладзіць аўтамашыны, іншы кравецтвам займаецца. Людзі жывуць пераважна з пенсіяў.

Фота АЛЯКСАНДРА ВЯРБІЦКАГА

Царква з могілкамі

А з тым млыном, што ў пачатку Парцава, ад Бельска, стаіць, было так. Арсень Ігнатовіч, што там жыў, працаваў раней у млыне ў Бельску. Уласнік таго бельскага млына запрапанаваў і ў яго паставіць млын; так яны і зрабілі. І зараз, як толькі той млын паставілі, а было гэта якіх сорак-пяцьдзесят гадоў таму, нашага млынара абклалі такімі падаткамі, што прыйшлося млын закрыць.

У Парцаве цяпер пражывае каля ста васьмідзесяці душ. Нейкія два гады таму я падлічваў колькасць сваіх аднасяльчан і атрымалася тады іх у мяне каля двухсот дваццаці. Многа маладых памерла, чатырох у дарожных выпадках, а то і так проста.

Дзяцей школьнага ўзросту ў Парцаве за дваццаць. У нас пасяліліся браты Каліноўскія, нетутэйшыя, якія раней у Бельску ў пэгеэраўскіх блёках жылі; у аднаго з іх шасцёра, а ў другога сямёра дзяцей. І яшчэ ў двух сялян па трое дзяцей.

Водаправод у Парцаве пакладзены даўно, а каналізацыю мо пяцьшэсць гадоў таму праклалі. Спачатку было вельмі мала ахвотных адводзіць сцёкі ў трубы, мо толькі з дзевяць-дзесяць чалавек, але пасля людзі сталі тую ахвоту набіраць і ўжо падключана звыш паловы вёскі; і ўсё яшчэ падключаюцца. Сцёкі адводзяць у Бельск. І ваду цягнем з гідрафорні ў Бельску, бо там цяпер наша гміна. А ў суседнія Спічкі ваду падаюць з Алекшаў, бо там Арлянская гміна.

Калісь на сяле быў толькі адзін тэлефонны апарат: аграном яго сабе падключыў, калі ліквідавалі ў нас Грамадскую раду. А цяпер тэлефон амаль у кожнай хаце.

У пазамінулым годзе наша войт перадала нам, вёсцы, будынак колішняй нашай школы. Мы гэты будынак абнаўляем на святліцу. Цяпер там можна „васемнаццаткі", памінкі, саракавыя, гадавыя ладзіць. Раней ладзілі ў святліцы і вяселлі, але цяпер робяць гэта ў рэстаранах. Раней наша святліца была ў будынку, што прывезлі са зносу ў Бельску, але там было цесна, падлогі ўжо зношаныя былі, і сцены слабыя, халодныя.

А будынак, у якім раней вучыліся нашы дзеці, стаіць у Парцаве ўжо амаль сто дзесяць гадоў. Калі каля нашай вёскі пракладалі чыгунку ад Бельска ў Белавежу, то многа нашых вяскоўцаў працавала пры яе пабудове, капалі, развозілі і трамбавалі зямлю. І за гэта цар выдзяліў грошы на пабудову ў Парцаве спачатку царквы, якую паставілі ў 1894-1897 гадах. Два гады пазней за тыя грошы паставілі яшчэ школу. А ў нядаўна адноўленую царкву кожную нядзельку прыязджае з Бельска бацюшка адпраўляць набажэнствы.

* * *

Калі я ішоў да солтыса, спытаў пра яго дзетак, што на прыпынку чакалі свайго гімбуса. Спытаў па-свойму і па-свойму атрымаў акуратны адказ. А выгляд самой вёскі, крыху на падабенства хамелеону, мяняецца так, як і мяняецца навакольнае эканамічнае асяроддзе: ёсць тут і традыцыйныя хаты, і геркаўскія мураванкі, і цалкам новыя — невялікія яшчэ — палацы.

Фота АЛЯКСАНДРА ВЯРБІЦКАГА

Абнаўляемая школа

Аляксандр Вярбіцкі

Гаспадары ў Ласінцы

У Ласінцы найбольш пенсіянераў. Хаця многія ўжо ў пажылым узросце, стараюцца захаваць парадак у хатах і на панадворках. Малодшыя пенсіянеры дапамагаюць дзецям у сельскагаспадарчых працах. Многія старажылы цяжка працавалі ў маладосці, каб адбудаваць спаленыя ў час вайны гаспадаркі. Зараз з-за слабога здароўя часта наведваюць вясковы асяродак здароўя, у якім два разы ў тыдзень прымае лекар з Нарвы.

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Пры царкве ў Ласінцы (адметная архітэктура) дзейнічаюць тры хоры

Патрэбны лекар

— Ой, каб хоць надалей прыязджаў да нас лекар, бо старэйшым людзям цяжка было б дабірацца ў Нарву. Сцяпан Кучынскі быў нашым доктарам пятнаццаць гадоў, пасля з Ласінкі перабраўся ў Нарву і зараз адтуль да нас прыязджае. Ён — гаспадарны чалавек, абсадзіў наш асяродак здароўя дрэвамі, — кажа Зінаіда Дзмітрук. — У нас многа старэйшых, хворых людзей, а апошнім часам штораз больш маладых людзей пачынае лечыцца. Медсястра прывозіць нам з Нарвы заказаныя лякарствы.

Пенсіянеры з Ласінкі і навакольных вёсак таксама састаўляюць большасць вернікаў, якія пастаянна наведваюць царкву збудаваную на вясковым узгорку.

— Хаця нашы старэйшыя людзі ў маладосці працавалі як коні, удаецца ім выстойваць у час багаслужбаў. Маладыя зараз слабыя і ім цяжка стаяць у царкве, а многія сярод іх лянуюцца хадзіць на супольныя малітвы, — тлумачыць спадарыня Дзмітрук.

Некалькі хораў у адной царкве

У праваслаўным прыходзе ў Ласінцы дзейнічаюць тры хоры, якія спяваюць у час богаслужбаў. Хор малодшых вучняў „Заранка" і моладзі „Рамонак" выступалі таксама ў час аглядаў калядак, царкоўнай музыкі і свецкіх мерапрыемстваў. Хор дарослых вернікаў спявае толькі ў царкве. Дырыжорам хораў з'яўляецца Марыя Радчук, якая разам са сваімі харыстамі можа пахваліцца многімі ўзнагародамі здабытымі на царкоўных і свецкіх фестывалях.

— Апрача нашых на хор прыходзяць дзеткі з навакольных вёсак. Маладзенькія харысты спявалі таксама па-за межамі нашай краіны, — гаворыць Зінаіда Дзмітрук.

Харысты з Ласінкі выступалі ў Беларусі, Расіі і Украіне. Іх спевам захаплялася таксама публіка ў Польшчы.

— Мне падабаецца разнародны рэпертуар нашага хору. Ёсць нагода заняцца карысным і дасканаліць свае ўмеласці ў галіне спеву, — кажа харыстка „Рамонка".

Горнуцца ў пажарную ахову

Міхал Дзмітрук, які з жонкай Зінаідай яшчэ гаспадараць, здаўна быў актыўным пажарнікам і зараз таксама сустракаецца з малодшымі пажарнікамі.

— Добраахвотная пажарная ахова ў нашай вёсцы надалей актыўна дзейнічае. Цяпер у нашай камандзе каля сарака асоб. Запісаліся да яе амаль усе маладыя хлопцы. Займалі мы лепшыя месцы ў пажарных спаборніцтвах і таму вясной 2005 года атрымалі пажарную машыну пасля капітальнага рамонту. Яна даўжэйшая, чым старая машына і таму трэба было разбудаваць будынак з гаражам, — кажа Міхал Дзмітрук, які вельмі эмацыянальна ўспрымае падзеі ў асяроддзі пажарнікаў. — Нашы пажарнікі апошнім часам тушылі пажары ў Нарве, Крыўцы, Тыневічах, Ласінцы і добра справіліся са сваёй задачай. Зараз дыспетчар Гайнаўскай прафесійнай пажарнай аховы можа ўключаць сірэну на нашым будынку і склікаць нас да выезду на тушэнне пажару.

Цяпер у Ласінцы працуюць два прыватныя магазіны. Жыхар вёскі Мікола Сіліванюк адкрыў майстэрню, у якой можна заказаць жалезную агароджу, браму або іншыя жалезныя вырабы.

— Добра, што ў нас ёсць яшчэ свае магазіны. Хаця цэны на прадукты ў іх крыху вышэйшыя, чым у большых мясцовасцях, то ёсць магчымасць на месцы купіць харчаванне, — гаворыць Міхал Дзмітрук. — У Ласінцы самая вялікая гаспадарка ў Яна Сіліванюка. У яго зараз больш пяцідзесяці гектараў зямлі. Паставіўшы абору, пачаў ён гадаваць кароў. У мінулым годзе гадаваў страусаў, а сёлета гадуе некалькі тысяч гусей, — інфармуе мой суразмоўца.

Праца ў „Пронары"

Ласіняне даязджаюць на працу ў Гайнаўку і Нарву.

— Многа асоб з нашага наваколля працуе ў прадпрыемстве „Пронар" Сяргея Мартынюка ў Нарве. Зарплата, якую атрымліваюць яго работнікі, залежыць ад іх адукацыі і характару працы. Наш сын таксама працуе ў „Пронары", — кажа Міхал Дзмітрук. — Гадуем мы яшчэ 5 кароў і абрабляем поле.

Жыхары Ласінкі, якія рашыліся павялічыць малочную прадукцыю, мусілі пераадолець цяжкасці, што ўзніклі пры скупцы малака.

— Машына, якая спраўджала якасць нашага малака, стала паніжаць паказчыкі. Каб даказаць, што машына падводзіць, мы вазілі малако для праверкі ў Беласток. Пасля высветлілася, што машына сапсаваная, замясцілі яе іншай і нашы турботы зніклі, — гаворыць Міхал Дзмітрук.

Чакаюць грошай

Хаця малодшыя земляробы павялічылі прадукцыю малака, то ў асноўным гаспадары вырошчваюць збожжа. У 2005 годзе складана было яго прадаць у вялікіх прадпрыемствах, што займаюцца гандлем збожжам і цяжка было дастасавацца да патрабаванняў наконт колькасці глютэну і бялку ў зерні. Некаторыя вытворцы збожжа прадавалі яго прыватным жывёлаводам і птушкаводам, якія ставілі меншыя патрабаванні. Мае суразмоўцы пакарысталіся нагодай і прадалі пшаніцу птушкаводу, які абяцаў заплаціць за збожжа ў хуткім часе.

— Птушкавод прыехаў на наш панадворак і абяцаў, што хутка расплаціцца за чатыры з паловай тоны пшаніцы, якую набралі мы ў ягоныя мяшкі. Пакінуў нам іншыя мяшкі і хацеў, каб мы набралі ў іх яшчэ ячмень, — тлумачыць усхваляваная Зінаіда Дзмітрук. — Хаця прайшло ўжо шмат часу, ён не заплаціў нам за купленае збожжа. Тлумачыць, што расплаціцца пазней.

— Цяпер і ў нас ужо ведаюць, як ён расплачваецца. Жанчына з Кавялы расказвала, што для яе птушкавод вінаваты за збожжа тысячу шэсцьсот злотых. Для селяніна з Ласінкі таксама ён доўга не аддаваў грошай за збожжа, але пасля расплаціўся, — кажа Міхал Дзмітрук.

У Ласінцы і іншых вёсках здараліся выпадкі крадзяжу. Часткова вінаваты самі жыхары, якія, працуючы на панадворках, пакідаюць незакрытымі дзверы ў хату. Апошнім часам штораз больш прадаўцоў наведвае вёскі са сваімі таварамі. Могуць сярод іх трапіцца зладзеі, што ў час адсутнасці гаспадара схочуць „перачасаць" дом у пошуках грошай і каштоўнасцей.

— Да аднаго з нашых гаспадароў зайшлі зладзеі, калі яго не было ў хаце. Укралі ў яго грошы, выручаныя за прададзенае нядаўна цяля. Забралі таксама яйкі. Зараз, выходзячы з хаты, трэба замыкаць яе, — гаворыць Міхал Дзмітрук.

Аляксей Мароз

Усё наадварот

Апошнія выбары чарговы раз даказалі, што нельга давяраць палітыкам, бо зводзяць у зман. ПіС перамог у выбарах, бо прадвяшчаў прасацыяльную палітыку. Пацярпела Грамадзянская платформа з ліберальнымі лозунгамі. Грамадскасць Падляшскага ваяводства дала падтрымку ПіСу і Самаабароне. Нават М. Панфілюк пісаў, што ў Вітаве прагаласавалі за Лехам Качынскім, бо Дональд Туск будзе бараніў „багатых". ПіС абяцаў стварыць урад высокага класа спецыялістаў і весці „ашчадную" палітыку паводле праграмы „таннай дзяржавы". Увёў першыя законы. Абмежаваў лік членаў Краёвай рады радыёвяшчання і тэлебачання з дзевяці асоб да пяці. Але апазіцыя аргументуе гэта інакш — спробай завалодаць грамадскімі сродкамі масавай інфармацыі. Падобнае маецца са стварэннем антыкарупцыйнай службы, у якой мае працаваць паўтысячы высакаплатных афіцэраў. У перыядзе трох месяцаў прэм'ер-міністр Казімеж Марцінкевіч адклікаў двух міністраў так важных сектараў гаспадаркі: скарбу і фінансаў. Здаецца, што на гэтым не скончыцца. А што з бюджэтам? Спроба адтэрмінавання галасавання над праектам бюджэту на 24 студзеня аказалася асечкай. Усе палітычныя групоўкі (з выключэннем ПіС) згодны былі ў тым, каб адклікаць з пасады маршалка Сейма Марка Юрка. Чым закончыцца скандал, цяжка сказаць. На маю думку, звычайнага селяніна, групоўка Яраслава Качынскага праходзіць крызіс і як тапельнік брытвы хапаецца, шукае саюзнікаў у Лізе польскіх сем'яў і Самаабароне дзеля таго, каб „прапхнуць" важныя законы ў парламенце, але ўладай не хоча з імі падзяліцца. З Грамадзянскай платформай не знаходзіць таксама кампрамісу. Дык што ж застаецца? Датэрміновыя выбары?

Уладзімір Сідарук

Пушча і песня

Гайнаўскі Фонд „Царкоўная музыка" і Аддзел культуры Камянецкага Раённага выканаўчага камітэта (Рэспубліка Беларусь) арганізуюць канцэрт пушчанскай песні пад лозунгам „Яднае нас пушча і песня". Патранат над мерапрыемствам трымае маршалак Падляшскага ваяводства.

У выкананні Гродзенскай капэлы і хору Беластоцкай Медыцынскай акадэміі прагучаць наступныя творы: „Белавежскія запіскі" Фелікса Нававейскага, „Рэха Белавежы" Рамуальда Твардоўскага і „Белавежская пушча" Аляксандры Пахмутавай.

На польскім баку мяжы канцэрт адбудзецца 21 студзеня (гадз. 16.00) у касцёле св. Тэрэсы ў Белавежы, а на беларускім — 22 студзеня (гадз. 15.00) у Доме культуры ў Камянцы.

Канцэрт ладзіцца ў супрацоўніцтве з Белавежскім нацыянальным паркам ды Белавежскім асяродкам культуры і прымеркаваны ён да 85-годдзя БНП.

Праект выкананы пры фінансавай падтрымцы Еўрапейскага Саюза ды пад патранатам Еўрарэгіёна „Белавежская пушча" і Фонду грамадзянскіх ініцыятыў.

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

зорка

для дзяцей і моладзі

Гражынка і Грак

- 10 -

— Цяпер нават на дыскатэку не пойдзеш неапрануты! — лямантавала Гражынка, перакідаючы адзенне ў сваёй частцы шафы. Грак паварушыў пёрамі на ўсім целе, бы чалавек узняўшы бровы ў здзіўленні: як гэта так — неапрануты? Выйсці ж трэба на вуліцу, на холад, а ў людзей няма пастаяннага ўласнага адзення такога выгаднага як пёры ці поўсць. Людзі мусяць апранаць адзенне, кожны раз іншае, і нават яго на сабе не пачысцяць, а, папэцканае, укідаюць у пральную машыну ці мыюць рукамі ў вадзе. Такі, вось, Грак прычэшацца дзюбай, павыбірае што не трэба між пёрак, кожнае выгладзіць, вымадзіць — і Грак як грак, прыгожы, чысты, шыкоўны. А Гражынка ўжо ж пераборшчвае! І так адзення мае найбольш у хаце, ды і маміна падбірае. Праўда, толькі боты ды шапачкі, бо ў мамінай апратцы ўтапілася б. А ад бабулі бярэ хустачкі ды шалікі, бывае, нават і не пытаецца. А ў прабабулінай ваўнянай хустцы-шаліноўцы таксама хадзіла...

— Ну што, не маеш зноўку што надзець? — азвалася бабуля. — Гэта ж толькі карнавальная дыскатэка. Як успомню карнавальныя балі маёй маладосці!..

— Вось! Як жа ж мне апрануцца на баль-маскарад!

— Надзень маску! — Граку прыпомнілася, што на шафе ляжыць закінутая маска Лісіцы-Хітрыцы, ужо пакрытая пылам, бо на шафу цяжка дастацца; толькі ён адзіны ў хаце свабодна можа хадзіць па шафе.

— Я ўжо не дзіцятка! — абурылася Гражынка.

— Усе паненкі, пэўна, хочуць быць прынцэсамі ды каралеўнамі, а хлопцы — Зора, каўбоямі, Бэтмэнамі... — паківала галавой мама. — Ну, ніякай фантазіі.

— Я хачу быць... прыгожая, чароўная, каб стаць каралевай балю.

— Чароўнай? Дык пераапраніся за... чараўніцу! — уцешыўся Грак. — За Бабу-Ягу! Трэба вялікі нос кручком начапіць... Ну, прынамсі такі як мая дзюбка...

— Вось табе і... чароўнасць, вось табе і краса! — засмяялася бабуля. — Станеш, несумненна, каралевай балю.

— Нос як нос... — падумаў Грак. — А, можа, вазьмі мяне. Буду сядзець у цябе на плячы...

— Добра, вазьму. Сядзі толькі і... маўчы!

— Гэтага абяцаць табе не магу! — Грак зноў варухнуў пер'ем на ўсім граковым целе.

Міра Лукша

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Паўля, Давід, Агнешка (з гвяздай) і Крыстыян каля бабулінай хаткі

Калядніччкі

Цяжка на Падляшшы ўявіць Ражджаство Хрыстовае без каляднікаў. Прыходзяць ужо зранняя. Найперш дзеткі, за імі — падлеткі, пасля — моладзь. Спяваюць адну або дзве калядкі, пасля віншавальнае „Многае лета" ды развітальныя пажаданні гаспадарам. Звычайна ў кожнай хаце даюць па пяць-дзесяць злотых. Бывае, частуюць пірагамі, ласункамі.

— У многіх дамах, калі жалоба, людзі не прымаюць каляднікаў, — кажа Агнешка з Беластока. — Але мы і так заходзілі ў хатку, каб павіншаваць са святам. За гэта старыя шчыра дзякуюць, частуюць мандарынамі і цукеркамі.

Агнешка ў бабулінай вёсцы ведае ўсіх. Дзяўчынка пайшла калядаваць першы раз. На гэта паўплываў прыклад яе дваюрадной сястры Наталлі (таксама беластачанкі), якая гадамі ходзіць калядаваць з вясковымі сяброўкамі.

А Агнешка пайшла калядаваць у „беластоцкай кампаніі". Разам з ёй сабраліся Паўля і Давід — сябры з квартала (у іх таксама бабуля з той самай вёскі) ды брат Крыстыян. Калядаванне так ім спадабалася, што рашылі наведаць яшчэ суседнюю вёску!

Зорка

Калядная сустрэча

Кацярына Кішкель прыйшла з дачушкай Каралінай і сынком Матэвушам. Караліна — першакласніца, яе брат — дашкольнік.

— Матэвуш ходзіць у польскі садок, але калі прыйдзе ў школу, мы запішам яго на беларускую мову, — кажа мама.

Сёння 9 студзеня — трэці дзень Каляд. У беластоцкай „чацвёрцы" пахне святочнымі пірагамі і ялінкай. Ёсць калядная зорка (арыгінальная, з саломы, аздобленая каляровымі ніткамі, зрабілі яе нашы гімназісты ў Мінску), ёсць поўная зала гасцей. Прыйшлі дзеці, бацькі, дзядулі з бабулямі, дырэктары школы і ўсе настаўнікі, якія вядуць польска-беларускія класы. Больш за сотню народу.

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Кацярына Кішкель з дачкой Каралінай і сынком Матэвушам

Сустрэча выглядала як вялікая гасціна. Справа тут не ў застоллі (хаця бацькі традыцыйна не забылі пра ласункі, а моладзь — пра калядкі). У гэты вечар успаміналі гарачыя і незабыўныя летнікі ў Такарах і Сацах, паездкі ў Вільню і Мінск. Усе падзеі запісаны на слайдах і іх можна паказаць на тэлебіме. Многа весялосці навялі каментарыі *Супернастаўніцы* (гэтую мянушку прыдумалі гімназісты Аліне Ваўранюк).

— Чаму пасылаю дачушку на беларускую мову? — спадарыня Кацярына Кішкель мае просты адказ:

— Бо дзеці вельмі задаволены пасля ўрокаў!

Іншая справа — бацькі таксама любяць з сабою сустракацца.

Зорка

Вершы Віктара Шведа

Ці хапіла месца?

— Пераканалася, што школа
Нечага вучняў навучыла.
Сёння мне хлопцаў трох вясёлых
Месца ў аўтобусе ўступіла.

Сынку вядома, дарагая
Важыць звыш сотні кілаграмаў.
Таму з усмешкай ён пытае:
— Хапіла табе месца, мама?

Больш не вырасце прышчоў

За сталом сядзіць Валерка,
Твар разглянуў у люстэрку
І да выраду дайшоў:
— Больш не вырасце прышчоў.

— Скуль, сынок, твая выснова,
Што не вырасце прышч новы?
— Спадзявацца ўжо дарма,
Месца вольнага няма.

Ніна Галіноўская

Іней

Дзед Мароз сягоння ўночы
Не заплюшчыў пэўна вочы.
Пэўна ён не еў, не піў —
Дрэвы ў садзіку бялілі.
Пабяліў і правады.
Як забраўся ён туды?
Мабыць, лесвіцу стаўляў,
Раніцай яе схаваў.

Галерэя „Зоркі" (Гарадок)

Кася Кузьміч

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Сярэдняя ацэнка на пасведчанні — 5,3.

Мая мянушка — няма.

У жыцці хачу стаць, чаму — псіхолагам, таму што люблю размаўляць з людзьмі і дапамагаць ім.

У сяброў цаню — перад усім чалавек можа стаць сябрам, калі добра мяне разумее. Цаню тое, што сябры адданыя, шчырыя і заўсёды можна спадзявацца, што дапамогуць нам у цяжкіх хвілінах.

Не люблю — калі людзі пагарджаюць беларускай мовай і не шануюць традыцыі, рытуалаў, а таксама калі не прызнаюцца што яны — беларусы.

Па-беларуску размаўляю — з сябрамі з Беларусі ў Інтэрнэце, але таксама ў хаце і з сябрамі ў школе. Беларуская мова ніколі не была для мяне чужой ці незразумелай, бо гэта мова майго дзяцінства.

Мой любімы гурт — у мяне няма аднаго любімага гурту. Я люблю ўсё, але найбольш „Сцяну", „IQ 48", „Б:Н", „Гарадзкіх", „Чырвоным па беламу", „Н.Р.М." і „Уліса".

Каля свайго дому пасаджу — дрэва, якое будзе даваць людзям шчасце.

Казка пра мядзведзіка

Аднойчы жыў сабе малы мядзведзік са сваёй мамай. Цэлы час ён гуляў па лесе, сябраваў з вавёркай і зайчыкам. Сябры расказвалі сабе розныя гісторыі, вясёлыя і сумныя здарэнні. Так мінула лета.

Наступіла восень. Стала холадна, пачалі ісці дажджы. Мама мядзведзіца сказала свайму малому сынку, што неўзабаве ён стане спаць цэлую зіму. Мядзведзік засумаваў і расказаў пра гэта сябрам. Вавёрка і зайчык выслухалі мядзведзіка і са зразуменнем паківалі галовамі. Раптам вавёрка пачала расказваць пра зімовы лес — мароз, прыгажосць белага снегу і зімовае свята Раждаства Хрыстовага. Мядзведзік пра гэта не ведаў. Яму так захацелася прачнуцца на свята Хрыстовага Нараджэння! Вавёрка і зайчык абяцалі абудзіць свайго сябра.

Надышла зіма, а з ёю доўгачаканае свята. Вавёрка з зайчыкам доўга будзілі мядзведзіка, але ён не прачнуўся. Засмучаныя сябры пайшлі на палянку, селі пад елачкай і чакалі першую зорку. Нечакана да іх прыбег малы мядзведзік. Ён напоўніў сваё сэрца святочнай радасцю. Пасля зноў заснуў. Сніў сон, што хуценька праходзяць дні і месяцы, што далёка-далёка адышла зіма, і расцвітае вясна. Там чакаюць яго верныя сябры.

Аня Пятроўская

Тры Паўліны і Паўл

Карнавал для адных радасны і доўгачаканы, для іншых — прыгнятальны.

— Так, я не пайду на *іхныя* танцы, — рашыла Паўліна Б. „Іхныя", значыць, свае, класныя. Тут была нечаканая змена. Наша гімназістка заўсёды першай рвалася да танцаў і забавы. У кампаніі ўмела бліснуць інтэлігентнай прамовай, як ніхто патрапіла палепшыць настрой, часам апавядала прыгоды сваіх старэйшых братоў, якіх з захапленнем слухалі сяброўкі.

А ў гэтым годзе ў Паўліны Б. не было ахвоты да гульняў. І прычына тут не абы-якая. Не, не любоўныя праблемы, якія адбіраюць здольнасць канцэнтрацыі. Не, у гімназісткі з'явіліся праблемы ў навуцы. Першы раз у жыцці ёй пагражала двойка па хіміі.

— Што тады падумае Паўл, — гадала ўголас гімназістка. Хоць не, — што падумае *бацькоўшчына*. Якія будуць паслядоўнасці? Напэўна не дазволяць хадзіць разам з сябрамі на лядовы каток. Абмяжуюць фінансавую падтрымку. Або адашлюць яе на зімнія канікулы да сям'і, у якой увесь час прымушаюць есці... Божа, які сорам! А як паказаць такія ацэнкі бабулі? Ніхто як бабуся не верыць у поспех унучкі. Яна адна перад усім светам выхваляе сваю Паўлінку.

Як вядома, бяда ідзе за бядою. У час, калі Паўліне ад страху сохла галава, ёй званілі ананімныя тэлефоны.

— Ало! Мы з пахавальнага бюро. Вы, здаецца, заказвалі ў нас паслугі. Мы гатовы заняцца вашымі праблемамі. Гарантуем поўны сервіс, — такія тэлефоны паўтараліся пяць разоў у дзень.

Паўліна Б. ведала, што гэта жарты сяброў з класа, але думала як катастрафістка.

— Так, гэта сапраўдны цвік да труны!

Яна ўяўляла, што з-за яе двойкі па хіміі найперш памрэ яе бабуля, пасля яна сама, вядома, з жалю па любімай бабулі.

І, каб суцішыць свае ўяўленні, Паўліна Б. паўтарала:

— Не пайду на *іхныя* танцы! Не пайду на *іхныя* танцы...

(працяг будзе)

Арабінка

Польска-беларуская крыжаванка № 4

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 52: Парог, пасаг, ар, рыс, ласка, Ас, масток, мастак, ён, нюх, каханне. Парасон, нарыс, маг, голас, астра, паста, кок, смак, Ян, гуканне.

Узнагароды — жэлевыя аўтаручкі — выйгралі: **Паўліна Лук'янюк** з Нарвы, **Мартына Сакалоўская**, **Гося Скепка**, **Агата Антасюк**, **Міша Самацюк** з Дубін, **Наталля Сцепанюк** з Беластока. Віншуем!

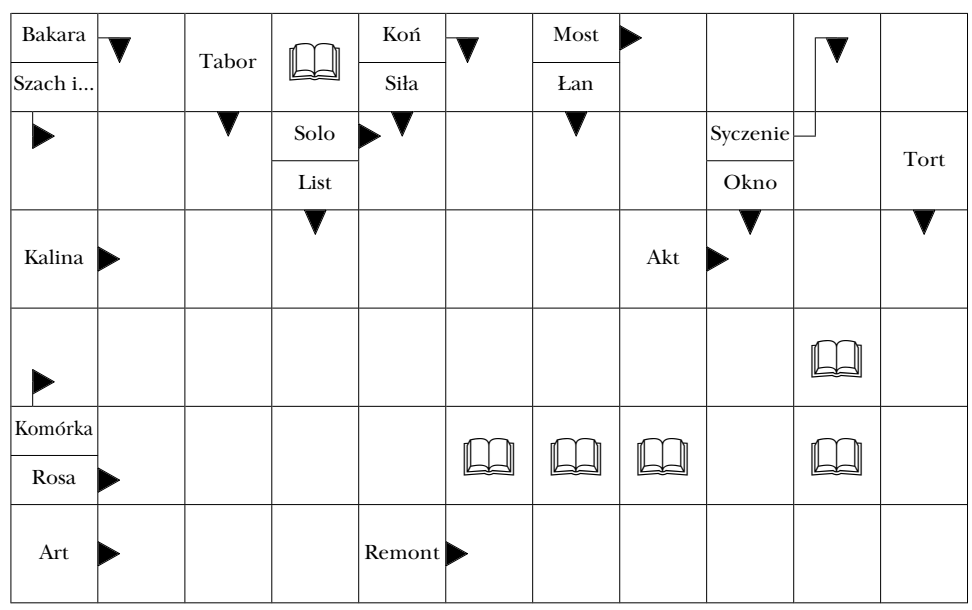

Цана беларускай шчырасці

У чэрвені 1969 г. шэф КДБ СССР Юрый Андропаў, пазнейшы генсакратар Цэнтральнага камітэта КПСС, напісаў у ЦК КПБ: „Камітэт нацыянальнай бяспекі мае ў руках інфармацыю аб нездаровых палітычных настроях беларускіх пісьменнікаў — члена КПСС Карпюка і Быкава... Карпюк нелегальна распаўсюджвае сярод сваіх знаёмых розныя пасквілі ў форме кніжкі Гінзбурга-Аксёнава „Крутой маршрут" і іншых. Гэта нясе згубны ўплыў на моладзь... КДБ Беларусі з дазволу ЦК рыхтуюцца акцыі з мэтай не дапусціць магчымых варожых акцый згаданых асоб".

Тут у той час блізка пяцідзесяцігадовы пісьменнік Аляксей Карпюк, родам са Страшава на Беласточчыне, быў ужо вядомы як „лідэр вольнадумнай інтэлігенцыі ў Гродне". Паважалі яго за дзейнасць у партызанцы ў час савецка-нямецкай вайны, як камандзіра маладзёжнага атрада імя Кастуся Каліноўскага. Пасля ён шчыльна супрацоўнічаў і кантактаваўся з Аляксандрам Салжаніцыным, які перадаваў яму свае апавяданні і тэатральныя п'есы, як напрыклад „Свячу на ветры", для эвентуальнай публікацыі на Гродзеншчыне. У час V З'езда Саюза пісьменнікаў БССР у 1966 г. агучыў ён сваё выступленне — як гэта назвалі службы бяспекі і партыйны апарат — з рэвізіяністычнымі поглядамі, якога стэнаграма кружыла спачатку сярод мясцовай інтэлігенцыі.

Выступленне Карпюка дасталася таксама за заходнюю мяжу — на Беласточчыну, да Сакрата Яновіча. Гэта ён некалькі месяцаў пасля выступлення на з'ездзе пісьменнікаў Аляксея Карпюка напісаў гродзенскаму калегу ліст у дваццаць старонак. Як падае апошні бюлетэнь Беластоцкага аддзела Інстытута нацыянальнай памяці, напісаў ён у ім м.інш.: „Беластоцкага ваяводства Польшча не любіць. Яно звышстараннае, паслугацкае. Таму што 70 прац. партыйнага апарату ў Беластоку гэта беларусы; таму што 99 прац. апарату нашага КДБ (СБ, МУС) гэта беларусы". І далей: „Беларусы ўсюды. І ў гэтым якраз наша няшчасце. Яны нам не дапамагаюць з боязі, каб не абвінавацілі іх у беларускім нацыяналізме. Беларускую справу можна ў Беластоку аформіць па-людску толькі з радавітымі палякамі, але не з беларусамі з нашага Ваяводскага камітэта, прэзідыума ВНР ці прафсаюзаў. Паланізуюцца яны так па-лакейску, што самі палякі іх брыдзяцца". Сакрат Яновіч у гэтым лісце ацаніў таксама сітуацыю ў савецкай Беларусі: „Спрабаваў я размаўляць таксама на вуліцы ў Мінску, аднак два разы мне перарвалі і аблаялі: адзін раз на праспекце Леніна, а другі раз на вуліцы Захарава. У чым я правініўся?!" Зараз пасля: „Як хутка можна дэмаралізаваць народ, які ў 1944 г. у выглядзе шматмільённай арміі прыйшоў да нас у ролі вызваліцеля, а ведаў адно як напіцца гарэлкі, згвалтаваць дзяўчат, пасля да імэнту паліць ацалелыя нямецкія гарады, гвалтаваць на вуліцы нямкінь, страляць дзе папала і ў каго папала".

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

Сакрат Яновіч: Я заплаціў высокую цану, але дзякуючы гэтаму я зараз з'яўляюся тым, кім ёсць...

Як успамінае Сакрат Яновіч, ягоны ліст перадала Аляксею Карпюку ў Гродне непакорная пісьменніца Ларыса Геніюш, аб якой Данута Бічэль пісала: „Яднала духовае мінулае з будучыняй, у атмасферы ўціску і зняволення трымалася Бога і вучыла сваіх духовых дзяцей жыць згодна з Ягонымі дзесяццю запаведзямі". Яшчэ да вайны Ларыса Геніюш пазнаёмілася са сваім мужам Янам, што паходзіў з Сакратавых Крынак. Вядома, той ліст трапіў у рукі КДБ, які вельмі пільна ўжо „займаўся" Аляксеем Карпюком, каб праз няпоўныя два гады заняўся ім асабіста Юрый Андропаў.

Больш-менш паўгода пазней, несумненна, пасля кансультацый з беларускімі і, шырэй, савецкімі калегамі, на прыцэл польская СБ узяла Сакрата Яновіча. Як піша Тамаш Данілецкі з беластоцкага ІНП, спасылаючыся на архівы Інстытута, „заданне пазнаёміцца з ім даручана прыязджаючаму часта з Гайнаўкі ў Беласток агенту з псеўданімам „Домб", які 28 снежня 1968 г. паінфармаваў, што „згодна, з даручаным заданнем, пазнаёміўся з журналістам „Нівы" Сакратам Яновічам на кватэры Міхала Хмялеўскага, таксама журналіста „Нівы"".

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

— Ніяк не асацыюецца ў мяне, кім мог бы быць той „Дуб", — кажа сёння Міхась Хмялеўскі.

Пісьменнік Амільяновіч зрабіў данос у Ваяводскую камісію партыйнага кантролю ПАРП у Беластоку: „Па меркаванню Яновіча, Беларусь павінна быць самастойнай дзяржавай, з межамі на Нарве, Бебжы, Бугу і гэт — на тэрыторыі СССР".

— Мінула столькі гадоў. Столькі асоб прамільгнула праз мой дом. Ніяк не асацыюецца ў мяне, кім мог бы быць той „Дуб", — кажа сёння Міхась Хмялеўскі.

Сакрат Яновіч:

— Не ўяўляю, хто гэта мог быць той „Дуб".

Мінуў год. Ліст Яновіча трапіў да польскіх калег з II аддзела беластоцкай Службы бяспекі, у разведку. З яго зместам пазнаёміўся таксама папулярны ў той час пісьменнік Аляксандр Амільяновіч, былы функцыянер УБ, сёння асуджаны судом на 4 з паловай года турмы за здзекі ў 1946-1947 гг. на членах падполля, сярод гэтага за здзекі над 22 членамі згуртавання „Wolność i Niezawisłość". Аляксандр Амільяновіч сустракаўся з Сакратам Яновічам на калідорах „Нівы", у якую таксама пісаў. На пачатку чэрвеня 1970 г., тры гады пасля напісання ліста Яновічам, пісьменнік Амільяновіч зрабіў данос у Ваяводскую камісію партыйнага кантролю ПАРП у Беластоку. Інфармаваў там: „Па меркаванню Яновіча, Беларусь павінна быць самастойнай дзяржавай, з межамі на Нарве, Бебжы, Бугу і гэт — на тэрыторыі СССР. Натуральна, дзяржавай не сацыялістычнай. Якой?.. Гэта ўжо толькі ён ведае адпаведны лад „будучай" Беларусі". Данос меў вынік. Пасля размоў з Сакаратам Яновічам, асуджальны калектыў Ваяводскай камісіі партыйнага кантролю з шэфам Мікалаем Кірылюком (ужо памёр) выкінуў яго з партыі. Два дні пасля атрымаў ён трохмесячнае звальненне з „Нівы", выключылі яго з БГКТ і Згуртавання польскіх журналістаў. Тагачасны галоўны рэдактар „Нівы" ўспамінае:

— Нечакана пазваніў Кірылюк — старшыня Камісіі партыйннага кантролю ВК: „Ёсць справа, зайдзіце". У гэтым органе ніколі я не быў, але ведаў — выклікаюць сюды не на кампліменты. Ішоў і перабіраў у думках свае грахі. Але спавядаць мяне Кірылюк не збіраўся. З падкрэсленай элегантнасцю пасадзіў за кафейны столік, паклаў на ім канцылярскую папку і прапанаваў: „Пазнаёмцеся". Пачаў чытаць і аслупянеў. Нейкі вар'яцкі агляд палітычнага становішча беларусаў у Польшчы. Падобныя гора-доследы прыходзілі ў рэдакцыю. Без мукаў сумлення адпраўляў я іх у кошык (аб чым лаяльна паведамляў даследчыкаў). Гэты ж даклад быў пасланы ў Гродна, а яго аўтар — Сакрат Яновіч. Папера перайшла ў міжнародную якасць, стала прадметам некалькіх пасяджэнняў кантрольнай камісіі і выйшла з грыфам „Злосны паклёп на ПНР".

Сакрат Яновіч заставаўся без сродкаў каб выжыць. Аляксандр Амільяновіч трыумфаваў. У красавіку 1971 г., як кажа — ад голаду, пісьменнік з Крынак-Беластока напісаў у ВК ПАРП і даносчыку: „У час апошняй размовы я выказаў гатоўнасць прасіць у Вас прабачэння, калі ў чым-небудзь Вы адчулі крыўдаванне на мяне. Просячы цярпімасці, прашу шанцу пагасіць напружанасць, якая шкодзіць агульнаграмадскім інтарэсам перш за ўсё. Запэўніваю Вас: шмат, шмат я зразумеў". Даравання не было. Аляксандр Амільяновіч пасля справы Карпюка-Яновіча публікаваў у дзесятках тысяч экземпляраў кніжкі аб падполлі, у сваёй гістарычнай версіі. Калі мы пазванілі яму ў ягоную беластоцкую кватэру па вул. Легіяновай, дзе прабывае на трохмесячным перапынку з турмы па прычыне стану здароўя, пачулі здушаны, цяжкахрыплы голас:

— Я не дам рады гаварыць. Сустрэнемся і ўсё скажу праз месяц, пасля рэабілітацыі на анкалогіі.

Сакрат Яновіч:

— Я заплаціў высокую цану, але дзякуючы яму я зараз з'яўляюся тым, кім ёсць.

(працяг будзе)

Раіна Стэфанчук

Вось такія былі пачаткі „Нівы”

- 5 -

Размова з Георгіем ВАЛКАВЫЦКІМ.

— Ніўскі калектыў тады яшчэ можна было прылічыць да моладзі? Чуліся закіды, што ўзялі Вы напрамак на старэйшага чытача.

— Нас не трывожыла яшчэ серабро на скронях, ды маладосць была ўжо па-за намі. Мы не мелі падстаў наракаць на сваю моладзь.

— Беларускія маладыя самадзейнікі пакарылі тады (чэрвень 1958 г.) публіку на канцэрце перадавых мастацкіх калектываў нацыянальных меншасцей. А ў „Ніву” прыходзілі маладыя людзі, якія гарнуліся да роднага слова.

— Рух нараджаўся стыхійна і рос разам з „Нівай”. Для мяне 8 чэрвеня 1958 г. — дата заснавання творчай сябрыны — мае перш-наперш сімвалічнае значэнне. Следам за нашымі першымі аўтарамі кінуліся Янка Дубіцкі (Янка Чыквін), Віктар Швед, Анатоль Ягор Хлябіч, Дзмітры Шатыловіч, Ян Малеша, браты Янка і Андрэй Беразаўцы...

— І што ім раіў першы „літаратурны работнік” на Беласточчыне?

— „Вучыцца! — У каго? — У найбліжэйшага па духу”.

— Вы, як кажаце ў сваіх успамінах, „збіралі кветачкі нашай літаратурнай культуры — нізкай і паўсюднай”. Назбіралі моцную групу.

— Калі стварыўся арганізацыйны камітэт літаратурнага з’езда, была ўжо даволі моцная група аўтараў, якія сур’ёзна ставіліся да сваёй творчасці. Гэта перш за ўсё Яша Бурш, Уладзімір Гайдук, Янка Дубіцкі, Мацей Канапацкі, Пятро Ластаўка, Дзмітры Шатыловіч, Віктар Швед, Сакрат Яновіч.

— Вы „ціснулі на вучобу”, Вашым ідэалам былі літінстытуцкія творчыя семінары, на якіх вопытны майстар займаўся са сваёй групай. Сталі Вы старшынёй літаратурнага аб’яднання.

— Асноўным сваім заданнем лічыў я стварэнне творчай атмасферы, у якой выспяваў бы талент.

— На падмогу прыйшлі мінскія прафесары, якія працавалі на Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта — Мікола Бірыла, Васіль Тарасаў. На семінарах абмяркоўваліся мова мастацкіх твораў, развіццё беларускай літаратуры. „Вучыцеся!” У той час Польскае радыё пусціла ў эфір першую перадачу на беларускай мове. Пайшоў на новую штотыднёвую беларускую трыбуну Мацей Канапацкі, „ніўскі следапыт”. 13 снежня адбыўся першы вечар членаў Літаратурнага аб’яднання, якіх шэрагі раслі.

— Вечар адбыўся ў Доме прафсаюзаў у Беластоку (сюды перабралася ГП БГКТ). З новымі вершамі выступілі Віктар Швед, Алесь Свісёк, Янка Анісэровіч, Уладзімір Ільяшук, Іван Чыквін.

— Праз Вашы рукі, як галоўнага рэдактара і старшыні літаб’яднання, праходзілі ўсе тэксты, часам зусім неразборлівыя. І з’яўляўся паэт.

— На пачатку лістапада я атрымаў нізку рукапісных вершаў, усё нейкімі каракулямі. Намаганнямі ўсіх раскрылі мы прыблізны подпіс: Алесь Барскі. Але ўпэўненасці не мелі, бо кожную літарку можна было чытаць па-рознаму. З цяжкасцю яго рассакрэцілі.

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

— Заснавана было Літаратурна-мастацкае аб’яднанне пры рэдакцыі „Нівы” — так гучала спачатку яго назва. Паявіліся і маладыя мастачкі...

— Аглая Артысевіч і ніўскі мастак Люба Красоўская (дарэчы, дачка Дзядзькі Кваса).

— Крыху праблем Вы мелі і з маладымі мастакамі, і тэхнічнымі рэдактарамі. Раз давялося даведацца пра сталічнага майстра, што прыйдзецца абысціся без яго пасля весткі... з элцкай міліцыі!

— І наступны тэхнічны месца не сагрэў. Трэцяга не шукаў, тэхнічны нагляд узяў на сябе. Шчасце, друкарня была пад бокам. З вёрсткай было горш (адышоў Баравік), ды тут ніякага шаманства.

— Ніўскія аўтары здабывалі вялікую папулярнасць. Як заўважыў Сакрат Яновіч на аўтарскай сустрэчы Алеся Барскага: „Для паэтаў „Руні” знялі дзверы з клуні”.

— Нечакана з’явіўся і Андрэй Самасей — новае, сатырычна-гумарыстычнае пераўтварэнне Віктара Шведа (запрапанаваў я яму сталую аўтарскую рубрыку „Арцель Андрэя Самасея”). Арцельшчыкамі сталі Міхась Красоўскі (будучы Дзядзька Квас) і Янка Беразавец. Вінцук Склубоўскі, ваяводскі суддзя, адкрыў нам цёмны злачынны свет як Сава; вёў ён і рубрыку ў „Ніве” „Кансультацыі юрыста”, бясплатна кансультаваў чытачоў у рэдакцыі „Нівы”.

— Адбываліся і „кадравыя скокі” ў рэдакцыі.

— У 1958 г. адышлі: Язэп Рыбінскі (у „Панараму Поўначы”), Мацей Канапацкі (у Беластоцкае радыё). У 1959 г. адышлі: Аляксандр Амільяновіч (у „Беластоцкую газету”) і Міхась Баравік (у „Бэтэску”). Прыйшлі і адышлі: Мікалай Гайдук, Янка Беразавец і Люба Красоўская. Адышоў Сакрат Яновіч (у БГКТ), прыйшлі Яніна і Пётр Чарнякевічы.

— Памагалі Вам таксама функцыянеры ГП.

— Віктар Швед, Сакрат Яновіч, Уладзімір Станкевіч.

— Вы таксама хаваліся на старонках як Рыгор Лясун, Хведар Асініч і пад крыптанімамі... А ад студзеня 1960 г. стаў працаваць у „Ніве” Віктар Рудчык.

— Пратэжыраваў яго старэйшы брат: „Прачытай, спадабаецца, возьмеш”. Але не ўтойваў: „неўраўнаважаны, за „звышрэвалюцыйнасць” выкінулі з Варшаўскай палітэхнікі”! Стартаваў юнак з баявым запалам і гэтага настрою хапіла яму на ўсё жыццё. Падказваў герояў, адкрываў тайны, не дазваляў чарсцвець душы. Быў нашай разведкай і сілай хуткага рэагавання. У студзені 1960 г. малады ніўскі непаседа пачынаў рэпарцёрскія запіскі ад роднай вёскі — Вулькі-Нурэцкай... Стаў я вербаваць у рэдакцыю Уладзіміра Паўлючука... На майскай літстаронцы (1961 г.) адбыўся мой паэтычны дэбют на беларускай мове. У засакрэчанасці з’явіўся ў „Ніве” Юрка Зубрыцкі.

— Рэкорды папулярнасці біў у „Ніве” Дзядзька Лявонь. І першай індывідуальнай кнігай, выдадзенай ГП БГКТ, былі выбраныя яго фельетоны. У той час на дзейнасць БГКТ „Бэтэска” перадавала каля паўмільёна злотых у год. Стартавала яна з пускавым капіталам 1 000 злотых, праз тры гады варочала мільёнамі. Прыдаўся б цяпер такі кааператыў на падтрымку культурнага нацыянальнага руху! Які, дарэчы, працуе да нашага часу, з розным асартыментам тавараў для гігіены і чыстасці.

— Дырэктарам „Бэтэскі” быў Пятро Ластаўка. Прадпрыемства вырашыла ўспамагчы мастацкі рух на Беласточчыне і ўстанавіла тры прэміі ўдзельнікам турніру на кубак „Нівы” (І месца — 10 000 зл., ІІ — 8 000 зл., ІІІ — 5 000 зл.). Апрача таго найлепшыя калектывы мелі атрымаць інструктараў, а самы здольны самадзейнік — стыпендыю на вучобу ў мастацкім вузе. На жаль, Ластаўкавай дабратой нашы самадзейнікі не пакарысталіся, БГКТ даў шчодраму дырэктару наганяй...

— Надрукавалі Вы ў „Ніве” анкету (сакавік 1962 г.), у якой стараліся празандзіраваць думку чытачоў аб „Ніве”.

— Найбольшай чытабельнасцю карысталіся партызанскія аповесці, гумар і сатыра, песні і літаратурныя публікацыі, а з аўтараў — Дзядзька Лявонь...

(працяг у наступным нумары)

Размаўляла Міра Лукша

ЛІТАРАТУРНАЯ СТАРОНКА № 1

Вучыцца, вучыцца і вучыцца

Пакінутая магіла

У ліпені творчы семінар

На тырэйшыя воды

Першая літаратурная старонка „Нівы”

Дзякуючы Інтэрнэту, сучасным мастакам значна лягчэй, чым жыўшым раней калегам, пазнаёміць шырокую публіку са сваёй творчасцю...

www.kandrusz.nm.ru

Пэўна надышла пара віртуальна завітаць на якую-небудзь мастацкую выставу. Дзякуючы Інтэрнэту, сучасным мастакам значна лягчэй, чым жыўшым раней калегам, пазнаёміць шырокую публіку са сваёй творчасцю. Адным з такіх прыкладаў з'яўляецца персанальны сайт мінскага мастака Уладзіміра Кандрусевіча, што месціцца ў „сусветным павуцінні" па адрасе http://www.kandrusz.nm.ru.

Галоўная старонка ёсць чымсьці сярэднім паміж рэкламнай афішай і разгорнутай абложкай кнігі. У гэтым незвычайнасць старонкі. Яна падзелена на дзве часткі. На першай, якая падаецца як апошняя старонка разгорнутай абложкі, размешчаны выйсці да іншых рубрык і фотаздымак карціннай выставы аўтара. Другая частка галоўнай старонкі змяшчае назву, якая складаецца з імя і прозвішча мастака, а таксама выйсцяў да беларускай і англійскай версій сайта.

Рубрык на сайце не надта многа — усяго пяць. Прычым ідучая першай „Новыя творы" дабаўлена пасля ўсіх астатніх і яе месцапалажэнне крыху выбіваецца з сіметрыі галоўнай старонкі. Зважаючы на гэта, распачнем свой шлях па сайце з рубрыкі „Біяграфія". Шчыра кажучы, рубрыка не надта вялікая ў параўнанні з іншымі. З яе на нас глядзіць фотаздымак самога Уладзіміра Кандрусевіча, а таксама вельмі кароткі расповед аб жыцці і творчасці маладога мастака. Як сведчыць тэкст, Уладзімір Кандрусевіч нарадзіўся ў 1976 годзе ў беларускай сталіцы. Вучыўся ў Беларускім ліцэі мастацтваў і закончыў аддзяленне манументальна-дэкаратыўнага мастацтва Беларускай акадэміі мастацтваў. Таксама падаюцца звесткі аб персанальных выставах. Расповед больш чым сціплы. Невядома чаму ў ім не згадваецца пра распісанне мастаком фрэсак для полацкага касцёла святога Андрэя Баболі. Праўда, даная хіба крыху выпраўляецца наступнай старонкай „Фрэскі". Менавіта там мы маем магчымасць убачыць гэтыя самыя роспісы на сценах каталіцкага храма.

Дарэчы, зважаючы на сюжэты фрэсак, ствараецца ўражанне, што аўтару бліжэй каталіцкі напрамак хрысціянства. Праўда, не чужыя яму і старажытнабеларускія праваслаўныя матывы, прыкладам чаго можна лічыць фрэску „Апякунка Беларусі" з выявай святой Еўфрасінні Полацкай.

Жывапіс Уладзіміра Кандрусевіча працягвае каталіцкую тэматыку. На адпаведнай старонцы мы знойдзем як партрэты каталіцкіх дзеячаў мінуўшчыны, так і карціны з краявідамі і нацюрмортамі. Прадстаўленыя на старонцы „Графіка" творы ўжо не кранаюць рэлігійную тэматыку. Там мноства цікавых нацюрмортаў і партрэтаў.

Цяпер пяройдзем да апошняй старонкі „Новыя творы". Тут лёгка знайсці як рэлігійныя сюжэты, так і творы, што называецца, „на злобу дня". Апошнія вельмі філасафічныя, многія нібыта пераклікаюцца паміж сабой, дапаўняючы адзін аднаго. Да такіх можна аднесці карціну „У доўгі шлях", дзе намаляваныя постаці маладых жаніха і нявесты, якія трымаюць у руках галубоў. Падобных галубоў трымаюць і бацькі дзяцей у трыпціху „Новая радасць".

Увогуле творчасць Уладзіміра Кандрусевіча даволі арыгінальная і самабытная. Гэта няцяжка заўважыць зазірнуўшы на даны сайт маладога майстра пэндзля.

Уладзімір Лапцэвіч

У заакіянскай Нацыянальнай хакейнай лізе выступаюць тры прадстаўнікі Беларусі. За ўсю гісторыю гэтай мацнейшай лігі свету ў ёй „засвяцілася" 6 беларускіх хакеістаў...

Беларусь, беларусы...

Беларусы дома і ў НХЛ

Беларускія хакеісты, як вядома, не трапілі на бліжэйшую алімпіяду. Таму айчынным заўзятарам даводзіцца задавольвацца іншымі турнірамі сезона. А яны выдаюцца даволі цікавымі і адметнымі. Тыдзень таму форвард зборнай Беларусі Міхаіл Грабоўскі ў складзе інтэрнацыянальнага маскоўскага „Дынама" стаў уладальнікам Кубка еўрапейскіх чэмпіёнаў. У фінале яго клуб па булітах перамог фінскі „Кэрпэт". Унёсак Грабоўскага стаўся надзвычай важкім — наш нападнік стаў лепшым бамбардырам скарацечнага турніру! Усяго Міхаіл набраў 8 ачкоў (4 закінутыя шайбы плюс 4 голавыя перадачы). Дадамо, што летась уладальнікам Кубка кантынентальных чэмпіёнаў быў яшчэ адзін беларус — Аляксей Калюжны.

А ў заакіянскай Нацыянальнай хакейнай лізе (НХЛ) зараз выступаюць ажно тры прадстаўнікі Беларусі. За ўсю гісторыю гэтай мацнейшай лігі свету ў ёй „засвяцілася" 6 беларускіх хакеістаў. Нападнік Аляксандр Андрыеўскі згуляў толькі адзін матч у складзе „Чыкага", абаронец Алег Мікульчык 37 разоў бараніў гонар „Вініпега" і „Анахайма". Даволі працяглай была заакіянская кар'ера ў форварда Уладзіміра Цыплакова, які выступаў за „Лос-Анжэлес" і „Буфала" — 331 гульня, у якіх ён набраў 170 ачкоў. Ну а рэкардсменам па стажу ёсць Руслан Салей, які ўжо шмат гадоў гуляе за „Анахайм". Выхаванец мінскай школы „Юнацтва" мае ў сваім „службовым" спісе больш паўтысячы матчаў у НХЛ, сотню набраных ачкоў і ёсць адным са старажылаў „Магутных качак". У бягучым першынстве „Анахайм" рэальна прэтэндуе на тое, каб трапіць у плэй-оф. Акрамя Салея ў НХЛ зараз выступае Канстанцін Кальцоў, праўда, справы ў ягонага „Пітсбурга" цяпер вельмі кепскія. А зусім малады Андрэй Касціцын нядаўна прымераў форму „Манрэаля" — за гэты клуб ён згуляў дзесятак матчаў і здолеў ужо забіць пару галоў. „Манрэаль канадыенс" балансуе ў турнірнай табліцы на мяжы плэй-оф.

Галоўнай жа радасцю бягучага сезона стала першае месца ў дывізіёне першай моладзевай беларускай дружыны (век гульцоў — да 20 гадоў). Беларусь чацвёрты раз у гісторыі заваявала права выступаць у элітнай групе. На шляху да гэтага поспеху беларусы на сваёй пляцоўцы ў Мінску адолелі Венгрыю — 3:0, разышліся мірам з Польшчай — 3:3 (у выніку палякі занялі толькі чацвёртае месца), а потым здабылі тры буйныя перамогі — над Італіяй — 7:1, Аўстрыяй — 6:0 і асноўным супернікам Казахстанам — 5:2. Лепшым форвардам і бамбардырам турніру стаў Сяргей Касціцын (малодшы брат Андрэя Касціцына) — 9 пунктаў (4 плюс 5). У снежні 2006 года беларусы выступяць у Швецыі сярод мацнейшых моладзевых дружын свету.

Надзвычай цікавая барацьба разгортваецца ў адкрытым чэмпіянаце Беларусі, дзе пакуль дамінуюць тры клубы — мінскія „Керамін" і „Юнацтва" і кіеўскі „Сокал", на дыстанцыі ад лідэраў ідуць чатыры каманды — латышская „Рыга-2000", магілёўскае „Хімвалакно", сталічнае „Дынама" і „Гомель". За восьмае ж месца „пад сонцам" адчайна змагаюцца „Брэст" і гродзенскі „Нёман". Асноўнае змаганне наперадзе.

Уладзімір Хільмановіч

Выйдуць на вуліцу?

Прабываючы ў Беластоку наканадні праваслаўных Каляд прэм'ер Казімеж Марцінкевіч спаткаўся з кандыдатам беларускай апазіцыі на прэзідэнта Аляксандрам Мілінкевічам. Размова ў чатыры вочы за закрытымі дзвярыма працягвалася каля дваццаці хвілін.

Пасля спаткання ў святле фотаўспышак і телекамер польскі прэм'ер заявіў:

— Мы, як Польшча, стараемся зацікавіць справай Беларусі Еўрасаюз. Я падпісаў рашэнне аб выдачы сродкаў на высылку наглядальнікаў на прэзідэнцкія выбары ў Беларусі. Гэта вельмі важнае, каб незалежныя наглядальнікі ад розных міжнародных арганізацый маглі ўдзельнічаць і назіраць за гэтымі выбарамі. Я паінфармаваў таксама аб заснаванні радыё, вяшчаючага на Беларусь.

У справе радыёвяшчання, аднак, не прагучалі канкрэты; хто меў бы яго ствараць, адкуль бы мела радыё вяшчаць. Журналісты, якія назіраюць за сітуацыяй у Беларусі, у кулуарах сустрэчы адзначалі, што пуск гэтага радыё ледзь пару тыдняў да выбараў не прынясе чаканых вынікаў, і, што больш, можа быць успрыняты часткай беларускага грамадства, перакананай да Аляксандра Лукашэнкі, як правакацыя.

Аляксандр Мілінкевіч:

— Беларусь і Польшча — суседкі, але таксама і народы гістарычна блізкія, ёсць у нас супольныя героі і гэта нам памагае ў сённяшнім змаганні. Польшча будуе дэмакратыю, з'яўляецца членам дэмакратычнай Еўропы. У Беларусі пануе дыктатура, як кажуць, апошняя дыктатура ў Еўропе. Для нас падтрымка польскага боку, тым больш на такім высокім узроўні — важны знак. Разумеем, што толькі мы самі можам здабыць свабоду для свае краіны і будаваць дэмакратыю, але дапамога іншых краін, а перш за ўсё Польшчы, для нас вельмі важная. Дзякую за запрашэнне ў Беласток. Маю надзею, што нашы сустрэчы будуць часцейшыя. Жадаю, аднак, нам таго, каб гэта былі спатканні паміж свабоднай Беларуссю і дэмакратычнай Польшчай.

Распытваны аб тым, як яшчэ Польшча можа дапамагчы дэмакратычным сілам у Беларусі, прэм'ер Марцінкевіч адказаў:

— Польшча заўжды падтрымлівала ўсе дэмакратычныя і вызваленчыя перамены і ўсюды мы выступалі за абарону грамадзянскіх правоў. Дапамога Беларусі мусіць быць праектаваная ў вельмі шырокім дыяпазоне, мусіць гэта быць дапамога, якая трапіць да найбольш патрабуючых. Мусіць быць шматгадовая. У найбліжэйшы час ставім перад сабой дзве мэты: пуск радыё, якое павінна вяшчаць на працягу найбліжэйшых тыдняў ды адпраўка наглядальнікаў міжнародных арганізацый з мэтай сачыць за прэзідэнцкімі выбарамі.

Аляксандр Мілінкевіч дадаў:

— Што датычыць канкрэтнай дапамогі, гэта лёгка вызначыць. Найбольшая беларуская праблема гэта недахоп сапраўднай і незалежнай інфармацыі. Пуск радыё быў бы вельмі важным фактарам, так як і падтрымка тых незалежных газет, якія яшчэ засталіся. Важная таксама падтрымка праектаў, якія датычаць Інтэрнэту. Інтэрнэт сёння ў Беларусі з'яўляецца практычна адзіным СМІ, дзякуючы якому можна атрымаць незалежную інфармацыю. Вельмі важная для нас таксама падтрымка людзей, якія будуць ці падвяргаюцца рэпрэсіям, перш за ўсё, моладзі. Справа ў тым, каб тая моладзь, якую за ўдзел у палітычнай кампаніі апазіцыі выкінуць з універсітэтаў, мела магчымасць працягваць навуку перш за ўсё ў Польшчы, таму што ў нас падобныя мовы і ментальнасць.

Прызнаўся таксама:

— Я — нармальны чалавек, а кожны нармальны чалавек баіцца. Бываюць, аднак, моманты, калі чалавек перастае баяцца, бо гэта завельмі сур'ёзныя справы: свабода краіны, будучыня дзяцей. Калі ў чалавека моцны характар, то страх можна перамагчы.

Распытваны „Нівай" пра тое, якіх дзеянняў можна спадзявацца да выбараў, кандыдат ад апазіцыі ў прэзідэнты заявіў:

— Не маем на мэце зрабіць рэвалюцыю. Мы кажам: хочам, каб у Беларусі былі свабодныя і справядлівыя выбары і будзем за гэта змагацца, хоць шанцаў штораз менш. Рэжыму стаяць у горле справядлівыя выбары, таму так агрэсіўна вядзе ён сваю палітыку. Калі трэба, будзем хадзіць ад дзвярэй да дзвярэй несучы інфармацыю. Калі акажацца, што выбары супраць закону, выйдзем на вуліцу.

— Значыць, так, як на Украіне?

— Перад тым як украінцы выйшлі на вуліцу, іх актывісты казалі, што, здаецца, ніхто не выйдзе, бо іх замала. Нічога невядома. Калі дапаможам, каб у людзей уступіў дух, пераканаем, што тых, хто хоча перамен — большасць, думаю, што людзі на вуліцы выйдуць.

Раіна Стэфанчук

Новая традыцыя ў Познані

Ці памыляюся? Час пакажа. А вось 21 снежня ў Духоўнай семінарыі адбылася сустрэча студэнцкай моладзі: клірыкаў і студэнтаў іншых познаньскіх вучэльняў. Пра першае такое спатканне, якое летась арганізаваў Віталь Воранаў, я пісаў у „Ніве". Тады ладзіліся знаёмствы моладзі. Сёлета яны ўжо пашырыліся. Галоўнай мэтай сустрэчы было збліжэнне людзей звязаных у нейкай меры рэальна, або толькі і эмацыянальна з Беларуссю. Прыйшлі хлопцы і дзяўчаты. Спатканне пачалося (яе афіцыйная частка) малітвай у мясцовай капліцы. Клірыкі цудоўна валодаюць беларускай мовай. Маліліся мы за мір у свеце, за Беларусь і шчасце ейнага народа. Беларускія словы малітвы гучалі тут годна, з надзеяй, што будуць пачуты Богам, хаця адбывалася гэта далёка ад зямлі, на якой ад нязлічаных стагоддзяў жывуць беларусы, а дзе беларускай мовы ў цэрквах не пачуеш. І было гэта балюча да слёз.

21 снежня ў Духоўнай семінарыі адбылася сустрэча клірыкаў і студэнтаў познаньскіх вучэльняў

Потым, у суседняй зале, за сталом застаўленым пачастункам, усе дзяліліся аплаткай між сабой, выказваючы пажаданні — была гэта нашая супольная Куцця, пярэдадне Нараджэння Хрыстовага. З гэтай нагоды ўвесь вечар у зале гучалі калядкі. Я са свайго боку, маючы альбомныя выданні Зальцбурга і Глыбоччыны, хацеў пазнаёміць прысутных з цудоўнымі куткамі аўстрыйскага горада і месцам, дзе жыў і пахаваны кампазітар калядкі „Ціхая ноч", а таксама паказаць прыгажосць краявідаў і хараставо храмаў Глыбоччыны. Напалеон, будучы ў Глыбокім, некалі сказаў: „Калі б я мог узяць яго (Кармеліцкі касцёл — сёння царква Раства Багародзіцы) з сабой у Парыж, то яму было б не сорамна знаходзіцца па-суседску з Нотр-Дам".

Калядкі выконваліся па-беларуску, па-польску, а нават па-нямецку. Трэба сказаць, што сярод прысутных былі і музыкі. Адзін клірык вельмі прыгожа іграў на гітары, а між дзяўчат была з інструментам майстра флейты. У тым часе прыйшоў к нам рэктар семінарыі. Нават уключыўся ў спеў калядак. Пацікавіўся ён і сімваламі Беларусі, на фоне якіх мы рабілі здымкі. А на канец разглядалася неабходнасць ладзіць і наступную сустрэчу...

Анатоль Маўчун

Камісар „Клоун" і дружыннік

У палове снежня па тэлевізары многа гаварылася пра ваеннае становішча, сведкі ўспаміналі тагачасныя падзеі. Мне таксама што-небудзь запамяталася са здарэнняў 1981 года.

Калі Ярузэльскі паінфармаваў грамадства аб увядзенні ваеннага становішча, я хуценька выцягнуў свой шпулечны магнітафон і чакаў, каб поўнасцю запісаць яго выступленне. Пашанцавала мне, бо прамова трансляваласа кожную гадзіну. Потым я запісваў паведамленні аб іншых падзеях, выкліканых ваенным становішчам.

У гэты час працаваў я ў бальніцы ў Гайнаўцы. Усе шпітальныя аддзяленні былі падрыхтаваны на выпадак, калі б трэба было прымаць пацярпелых у масавых хваляваннях. Увесь медыцынскі персанал быў напагатове. Лекараў і медсясцёр адклікалі з водпускаў, стрымалі службовыя камандзіроўкі. На паасобных аддзяленнях персанал быў укамплектаваны поўнасцю. За адну ноч кадравік і намеснік дырэктара па эканамічных справах пазбіралі ў адно месца ўсе друкавальныя машынкі і адпаведным чынам іх забяспечылі. Дырэктара вельмі часта выклікалі ў Беласток. У бальніцы была ўведзена жорсткая працоўная дысцыпліна.

На вуліцах Гайнаўкі шнуравалі патрулі з трох чалавек. Складалі іх камісар з вайсковай часці, якога па баках суправаджалі міліцыянт і дружыннік (армовец). Усе яны былі адпаведна апранутыя ды аснашчаныя аўтаматамі-калашамі, дубінкамі, радыётэлефонамі і планшэтамі з наборам штрафных мандатаў для дысцыплінавання грамадзян. У камісара шапка заўсёды была зашпілена пад барадой скураным паяском.

Запомніўся мне выгляд аднаго камісара. Быў гэта чалавек невысокага росту, з чырвоным носам, закончаным па вобразу арлінай дзюбы. Выглядаў як клоун-цыркач, смешна. У яго руках была вялікая ўлада. Разам са сваімі паплечнікамі па патрулю дазволена яму было кантраляваць амаль усё ў навакольных гмінах. Ад іх візітаў засталіся трывожныя ўспаміны. Да сённяшняга дня жыве яшчэ памяць пра камісара „Клоуна".

Камісара суправаджалі міліцыянт і дружыннік (армовец). Гэты апошні прадстаўляў сабою ні то міліцыянта, ні то сышчыка. У Нараўчанскай гміне вядомы быў дружыннік К. К., які стаў героем аднаго здарэння, што маланкай абляцела ўсю ваколіцу. Было гэта ў час выбараў у мясцовыя самаўрады. У Луцэ выбараў глядзела ўчастковая камісія, а за камісіяй і бяспекай у вёсцы наглядалі міліцыянт са згаданым ужо дружыннікам. У абедзенны час трапілі яны да аднаго селяніна на абед. Гасцінны гаспадар паставіў на стол бутэльку самагонкі. Калі госці выпілі па два кілішкі, дружыннік шчыра расхваліў гаспадара:

— Але добрая самагонка, на 75-80 градусаў моцы!

Міліцыянт, які павінен быў змагацца з самагонаварэннем, адчуў сябе быццам хто яму ляснуў кулаком у нос. Збянтэжаны праваахоўнік, не дакончыўшы яшчэ закусіць, гыркнуў дружыннику наступнае:

— Дурню, а хто цябе прасіў гаварыць такое. Сядзіш, то сядзі, а не то с...

Дружыннік адчуў сябе быццам хто яго з'еў і выс...

В. Б.

Разгрузіць Белавежу

Штораз часцей выказваюцца меркаванні аб неабходнасці змяншэння ліку зуброў, пражываючых у Белавежскай пушчы. Адзін з прапанаваных варыянтаў разгрузкі шчыльнасці зубрынага статка ставіць сабе за мэту стварэнне на Падляшшы „Краіны зубра". Гэты праект прадугледжвае перасяленне часткі зуброў у колішнія Блудаўскую (Кнышынскую) і Мельніцкую пушчы. Аднак такое рассяленне зубрынага статка на новыя, вялікія тэрыторыі гэта толькі першы крок у гэтым напрамку.

Другі крок, таксама неадкладны, гэта змяншэнне ліку выпадковых турыстаў, якія трапляюць у Белавежу. Справа ў тым, што гэтая прыгожая вёска павінна стаць месцам падарожжаў навукоўцаў і турыстаў свядомых мэты сваёй паездкі. А турыстычнай „саранчы", каб пабачыць зубра і напіцца зуброўкі, неабавязкова ўязджаць у сталіцу пушчы. „Караля пушчы" можна паказваць у іншым месцы, там можна таксама разбіць палатачнае поле, дзе прыезджыя з песняй на вуснах і бутэлькай у далоні маглі б святкаваць свой першы, а часта і апошні, кантакт са старым лесам і ягонай прыродай.

На тэрыторыі колішняй Мельніцкай пушчы такіх месц, куды ў будучым можна было б направіць масавы турыстычны рух — нямала. Трэба толькі ўрэшце рашыцца на канкрэтныя дзеянні і стварыць умовы для будовы паказнога запаведніка лясной жывёлы і аўтастаянак, паветак, месц для вогнішчаў і бівакоў. Неадкладна таксама трэба думаць пра павелічэнне начлежнай базы ў выніку пашырэння сеткі аграгурыстычных гаспадарак. Еўрасаюзныя фонды напэўна дапамогуць паскорыць рэалізацыю такіх планаў. Жыхары прыбужанскіх вёсак самі гэтага не зробяць, а павятовыя ўлады ў Сямятычах, здаецца, не разумеюць значэння такога шансу, які адкрываецца перад іх рэгіёнам.

Вельмі шкада! Бо апрача зубра можна было б паказаць турыстам прыгожыя прыбужанскія ландшафты ў Мельніку і Драгічыне, Святую Гару Грабарку ці Сельскагаспадарчы музей у Цеханоўцы. З часам можна было б прапанаваць плаванне плытам або суднам па Бугу, катанне на брычцы па лясной глушы ці наведанне крэйдавага кар'ера ў Мельніку. Дзякуючы гэтаму можна было б затрымаць турыстаў на некалькі дзён. Тады і госці выехалі б адгэтуль задаволеныя, і мясцовае насельніцтва зарабіла б грошы, і Белавежа магла б даўжэй застацца нерастаптанай.

М. Ц.

З глыбокім жалем паведамляем, што 13 студзеня 2006 года на 95 годзе жыцця памёр наш шматгадовы карэспандэнт Хведар Хлябіч. Словы шчырага спачування сям'і Нябожчыка з прычыны напаткаўшага іх гора выказваюць працаўнікі, журналісты і карэспандэнты „Нівы".

Ніва
ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ
PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Накład: 1 700 egz.
Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва".
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: *http://niva.iig.pl/*
E-mail: *redakcja@niva.iig.pl*

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Сакратар рэд.: Аляксандр Максімюк.
Рэдактар „Зоркі": Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран-Асташэвіч.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.
Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая.
Друкарня: „Orthdruk", Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na II kwartał 2006 r. upływa 5 marca 2006 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch" na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na II kwartał 2006 r. wynosi 26,00 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH" S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 68124010531111000004430494.
4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,50 zł, a kwartalnie — 45,50 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą: kraje europejskie — 5,00 (kwart. — 65,00), kraje pozaeuropejskie — 5,20 (kwar. — 67,60). Pocztą priorytetową: kraje europejskie — 6,00 (kwart. 78,00), Ameryka Półn., Afryka — 6,70 (kwart. — 87,10), Ameryka Połud. i Środ., Azja — 7,80 (kwart. — 101,40), Australia — 10,00 (kwart. — 130,00). Wpłaty: Rada Programowa Tygodnika „Niwa", BPH PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Асвячэнне стыхіі

На гэтым тыдні праваслаўныя вернікі адзначаюць свята Богаяўлення, якое нагадвае пра хрышчэнне Госпада Ісуса Хрыста ў рацэ Іардан і апавяшчэнне Яго Сынам Божым. Хрышчэнне Гасподняе, якое называюць яшчэ Іарданам, Вадохрышчам, Богаяўленнем і Эпіфаніяй, з'яўляецца адным з важнейшых свят у праваслаўным календары і мае нагадваць, што адраджэнне чалавека адбываецца з удзелам Святога Духа і вады. У гэты дзень у прыходах пасля літургіі адбываецца асвячэнне вады.

Звычай свяціць ваду ў калодзежах, на рэках і возерах у свята Іардана выводзіцца з першых стагоддзяў нашага летазлічэння. Тады свяцілі ваду для хрышчэння дарослых, якія пасля такога абраду станавіліся хрысціянамі. Абрад асвячэння вады ў вадаёмах напамінае тую падзею, калі трыццацігадовы Ісус Хрыстос прыйшоў на раку Іардан каб прыняць хрышчэнне ад Іаана Хрысціцеля. У Евангеллі ад Матфея напісана: „Тады прыходзіць Ісус з Галілеі на Іардан да Іаана ахрысціцца ад яго. Іаан стрымліваў Яго і гаварыў: „Мне трэба хрысціцца ў Цябе, а Ты прыходзіш да мяне?" Але Ісус яму адказаў: „Цяпер дапусці, бо так належыць нам здзейсніць усякую праўду"" (Мф., 3:13-15).

Іаан паслухаў Хрыста і ахрысціў Яго, хаця Богачалавек быў бязгрэшны. Прыняццё Ім хрышчэння даказвае, што калі хто не народзіцца з вады і Духа, не можа ўвайсці ў Царства Нябеснае. Пасля выхаду Ісуса з вады адразу адчынілася Яму неба і ўбачыў Іаан Духа Божага, які сыходзіў як голуб і на Ісуса апускаўся. І голас з неба гучна прамовіў: „Гэты ёсць Сын Мой Узлюблены, у Якім Мая добрая воля". Па гэтай прычыне — з'яўлення трох асоб Святой Тройцы ў час хрышчэння — свята Хрышчэння Гасподняга называецца Богаяўленнем.

У Праваслаўнай царкве Хрышчэнне Гасподняе пачынаецца 19 студзеня і доўжыцца тры дні. Папярэджвае яго навячэр'е Богаяўлення (18 студзеня), калі абавязвае строгі пост і паўторна на вячэру рыхтуецца куцця. Скароміну вернікі могуць з'есць толькі пасля прыняцця асвячонай вады.

Асвячэнне вады адбываецца 19 студзеня. У гэты дзень вернікі ідуць з хросным ходам на рэкі і азёры. У нашым рэгіёне асвячэнне рэк адбываецца м.інш. у Драгічыне, Мельніку, Супраслі, Гарадку і Каралёвым Мосце. У цэрквах, паблізу якіх вадаёмы забруджаныя, ваду асвячаецца ў спецыяльных калодзежах, што побач храмаў або ў пасудзе.

Фота МІХАЛА МІНЦЭВІЧА

Ваду асвячае мітрат Аляксандр Такарэўскі; побач — а. протаіерэй Анатоль Такаюк

У Орлі асвячэнне вады да 1970 года адбывалася ў рацэ Арлянцы каля Кляшчэлеўскай вуліцы. Цяпер у тым месцы стаіць бетонны крыж, устаноўлены ў 1955 годзе Піліпам Адзіевічам. На жаль, памятны крыж, які цяпер стаіць на прыватным участку, не мае неабходнага забеспячэння і здаралася, што псавалі яго папасныя коні ці нават дзеці, бо абломкі крыжа знаходзіліся ў недалёкай рацэ. Як сёння прыгадваюць старажылы, той жа Піліп, які жыў недалёка, заўсёды на свята прыносіў на раку свой стол, а калі рака была скаваная ільдом людзі вырубвалі палонку ў выглядзе крыжа і тое месца ўпрыгожвалі ёлкамі. Тое месца было каля кіламетра ад царквы, што дастаўляла вернікам дадатковыя перажыванні; зараз арлянскіх прыхаджан тая дарога не турбуе.

Калі ў Орлі праклалі водаправод, асвячэнне вады адбываецца ў пасудзінах — вялікім металічным катле і вёдрах — на царкоўным пляцы каля ўпрыгожанага ёлкамі балдахіна, пабудаванага намаганнямі настаяцеля а. Аляксандра Такарэўскага. Бацюшка асвячае ваду трохразовым акунаннем у яе крыжа. Асвячае ў вялікіх пасудзінах і ў малых, якія вернікі падносяць у руках (на здымку). У час літургіі, калі хор спявае трапар „Калі Ты, Госпадзе, хрысціўся ў Іардане, выявілася сведчанне Троіцы, бо голас Айца сведчыў аб Табе, Узлюбленым Цябе Сынам называючы, а Дух, у выглядзе голуба, сцвердзіў праўдзівасць гэтага слова. З'явіўся Ты, Хрысце Божа, і асвяціў свет, слава Табе", угару выпускаюцца галубы.

Асвячоную ваду, якая з'яўляецца вялікай святыняй, вернікі бяруць у бутэлькі, банкі, збаны і іншы посуд ды нясуць дамоў; захоўвае яна сваю сілу ўвесь год. У час розных святкаванняў з'явіцца яна на стале побач хлеба і солі, дзеля аховы ад злога, ёю святары асвячаюць дамы, калі з малітваю наведваюць сваіх прыхаджан. Яе падносяць хворым і тым, якія па розных прычынах не могуць удзельнічаць у набажэнствах. П'юць яе таксама перад важнымі рашэннямі.

Другі дзень Іардана — 20 студзеня — гэта ўспамін Іаана Хрысціцеля. Свята Богаяўлення адзначае каля двухсот мільёнаў вернікаў усходніх цэркваў у свеце, а з гэтага ліку ў Польшчы каля шасцісот тысяч праваслаўных і каля двух тысяч грэка-каталікаў.

Міхал Мінцэвіч

Адгаданка

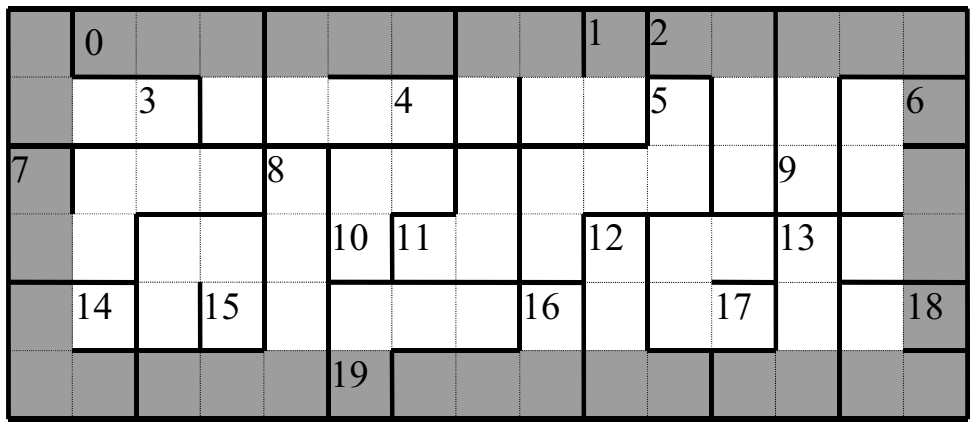

0. за Уралам, 1. сталіца Вялікага княства Літоўскага, 2. сталіца Высп Зялёнага Мыса, 3. двухкрылае назойлівае насякомае, 4. між Меркурыем і Зямлёю, 5. друкаванае выданне з вершамі, апавяданнямі, 6. дзяржава між Заірам і Кеніяй, 7. падземная частка расліны, 8. дрэва з белай карой, 9. сыпкія часцінкі кварцу або... цукру, 10. абрэвіятура арганізацыі Кофі Анана, 11. ніз пасудзіны, вадаёма, 12. частка расліны з насеннем, 13. H_2O, 14. продак хамута, 15. адзінка сілы, 16. мясцовасць на Крыме, дзе нарадзіўся пасляваенны лад Еўропы, 17. рэлігія, 18. у атраманце або ў птушыным крыле, 19. частка вупражы накшталт вясёлкі. **(ш)**

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — народнае выслоўе.

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 50 нумара

Бульба, ксі, гангстэр, адліга, вулей, аер, пелікан, дзежка, Юпітэр, муха, іскра, суддзя. Рашэнне: **Абеліск нагадвае пахудзелую піраміду.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Лукашу Пацэвічу** з Беластока і **Казіміру Радошку** са Свебадзіцаў.

22.01 – 28.01

Баран (20.03. — 19.04.) Інтарэсы пойдуць гладка і шмат заробіш, удалыя рандэву і сустрэчы ў кампаніі (аж да канца месяца!). Да 17.01. не марнуй часу на няважныя справы. Будзеш мець магчымасць дапамагчы сябрам.

Бык (20.04. — 20.05.) Энергіі аж надта. 25-28.01. прадбачваецца вялікі поспех у інтарэсах (асабліва калі купляеш ці прадаеш). Шчасце таксама ў падарожжах.

Блізняты (21.05. — 21.06.) З 25.01. Меркурый прадбачвае клопаты сярод людзей. Ні з сябрамі, ні ў суполцы цяжка будзе дагаварыцца, адкладзіце важныя размовы. Час праплыве хутчэй. Адазвецца хтосьці, з кім вы даўно не хацелі мець дачынення.

Рак (22.06. — 22.07.) Прадбачваецца пералом, разрадка напружанняў, развязка шмат якіх спраў. Знакаміты час, каб жыццё перавесці на новыя пуці. Адкрываюцца новыя магчымасці, якія табе і не сніліся.

Леў (23.07. — 22.08.) Кан'юнкцыя Хірона з сонцам (25.01. — 28.01.) можа спакушаць новымі магчымасцямі, але вельмі можа ўскладніць тваю сітуацыю — настолькі, што захочаш пачынаць усё спачатку. Бяссонніца, стрэс. Не рабі ў тыя дні больш, чым мусіш.

Дзева (23.08. — 22.09.) Чорны Месяц Ліліт, які 22.01. уваходзіць у твой знак, можа пусціць у рух магутныя сілы, над якімі страціш кантроль. Крытыкаванне іншых, плёткі могуць табе адамсціць. З 25.01. не вырашай стратэгічных спраў.

Шалі (23.09. — 22.10.) Да 25.01. прадбачваюцца вельмі гучныя імпрэзы. Шалёныя поспехі ў кампаніі. Паддайся жарсцям, не пашкадуеш. 25.01. — 28.01. падтрымка блізкіх, дасканалая інтуіцыя і шчопаць шчасця памогуць зрабіць табе вельмі добры інтарэс.

Скарпіён (23.10. — 21.11.) З 26.01. у тваю галаву заляціць некалькі вельмі файных ідэй, як зарабіць грошы. Дзякуючы ім можаш разбагацець! Твой аптымізм прыцягвае шчаслівыя нагоды. Усвядоміш сабе, чаго табе не хапае. Пачнеш змяняць сваё жыццё, што будзе каштаваць шмат нерваў.

Стралец (22.11. — 21.12.) Б'е з цябе гейзерам аптымізм, у пары гармонія. Твая ветлівасць з'яднае табе новых, сімпатычных знаёмых. З 26.01. будзь вельмі асцярожны, бо могуць цябе ашукаць і абакрасці. Кароткія падарожжы, магчымасць наведаць сваякоў. Дома захочацца зрабіць рэвалюцыйныя змены (рамонты могуць зацягнуцца!).

Казярог (22.12. — 19.01.) З 25.01. адчуеш, быццам усё і ўсе супраць цябе. Праблемы на працы, цяжкасці здаць экзамен, немагчымасць дагаварыцца з атачэннем; добра, што толькі пару дзён. Недахоп сілы, благі настрой; не бяры на сябе зашмат.

Вадалей (20.01. — 18.02.) Інтарэсы ідуць знакаміта. Пошукі добрай кампаніі, каб падзяліцца ідэямі, думкамі. Рэалізацыя творчых планаў з сябрамі.

Рыбы (19.02. — 19.03.) Мроі аб нерэальных планах. Не марнуй энергіі на мерапрыемствы, якія не маюць шанцаў на поспех. Да юрыста ідзі па параду ў іншы раз. Крыху лепшая атмасфера ў фірме.

Агата Арлянская

ISSN 0546-1960